

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Ladislav Šulc

Oddlužení z hlediska postavení dlužníka vůči jeho věřitelům

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Oddlužení z hlediska postavení dlužníka vůči jeho věřitelům vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 11. 4. 2023

Ladislav Šulc

Poděkování

Rád bych na tomto místě upřímně poděkoval vedoucí práce, Mgr. Michaelé Sigmundové, PhD. za její ochotu, jakož i za její cenné rady a poznatky, které mi v průběhu přípravy práce poskytovala.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje postavení dlužníka vůči jeho věřitelům v oddlužení. Autor se zabývá v práci srovnává text zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění jednotlivých novel, přičemž zdůrazňuje vývoj a změny v úpravě oddlužení. To vše autor činí ve snaze zodpovědět, zda novelizacemi bylo vylepšeno postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů a zda je za těmito změnami úmysl zákonodárce realizovat skrze oddlužení svoji sociální politiku.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola je věnována deskripci nejvýznamnějších změn, ke kterým došlo v rámci novelizací zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) od původního znění zákona a menší prostor je věnován i stručnému nástinu historie úpadečného práva na našem území před jeho přijetím. Druhá kapitola je věnována analýze práv a povinností dlužníka a jeho věřitelů v oddlužení. Ve třetí kapitole autor srovnává procesní postavení dlužníka oproti jeho věřitelům optikou zásady rovnosti účastníků řízení, zabývá se otázkou souladnosti principu solidarity se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů. Rovněž se zde autor zabývá výhledem do budoucnosti institutu oddlužení v právní úpravě České republiky. Čtvrtá kapitola je dedikována komparaci s právním řádem Slovenské republiky, přičemž důraz je kladen na nejvýznamnější rozdílnosti.

Práce potvrzuje existenci změn v postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů a nastiňuje trend posilování pozice dlužníka v oddlužení. Zároveň je nastíněn rozpor se zásadou rovnosti účastníků řízení a kolize principu solidarity se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů.

Abstract

The diploma thesis deals with the debtor's position vis-à-vis his creditors in debt relief. In the work, the author compares the text of Act No. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and Ways of Solving it (Insolvency Act), in the wording of the individual amendments, while emphasizing the development and changes in the arrangement of debt relief. The author does all this in an attempt to answer whether the amendments have improved the debtor's position at the expense of his creditors and whether behind these changes is the legislator's intention to implement his social policy through debt relief.

The work is divided into four chapters. The first chapter is devoted to a description of the most significant changes that occurred as part of the amendments to Act No. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and Ways of Solving it (Insolvency Act) since the original wording of the Act, and a smaller space is also devoted to a brief outline of the history of bankruptcy law in our territory before its adoption. The second chapter is devoted to the analysis of the rights and obligations of the debtor and his creditors in debt relief. In the third chapter, the author compares the procedural position of the debtor compared to his creditors through the lens of the principle of equality of the parties to the proceedings, he deals with the issue of compatibility of the principle of solidarity with the principle of maximum satisfaction of creditors. The author also deals with the outlook for the future of the institute of debt relief in the legal framework of the Czech Republic. The fourth chapter is dedicated to a comparison with the legal system of the Slovak Republic, while the emphasis is placed on the most significant differences.

The work confirms the existence of changes in the debtor's position at the expense of his creditors and outlines the trend of strengthening the debtor's position in debt relief. At the same time, the contradiction with the principle of equality of the parties to the proceedings and the collision of the principle of solidarity with the principle of maximum satisfaction of creditors are outlined.

Klíčová slova

Úpadek, oddlužení, dlužník, věřitel, insolvency, novelizace, insolvenční zákon, zásada rovnosti účastníků řízení, princip solidarity, zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů.

Key words

Bankruptcy, debt relief, debtor, creditor, insolvency, amendment, insolvency law, principle of equality of parties to proceedings, principle of solidarity, principle of maximum satisfaction of creditors.

Obsah

<i>Abstrakt</i>	4
<i>Abstract</i>	5
<i>Klíčová slova</i>	6
<i>Key words</i>	6
<i>Úvod</i>	1
<i>1. Historický vývoj oddlužení v rámci insolvenčního zákona</i>	4
1.2 Novelizace insolvenčního zákona před oddlužovací novelou.....	5
1.2.1 Revizní novela.....	7
1.2.2 Novela 2017.....	8
1.3 Oddlužovací novela.....	9
1.4 Dětská novela, zákon č. 191/2020 Sb. a zákon č. 460/2020 Sb.....	12
<i>2. Práva a povinnosti dlužníka a věřitelů v jednotlivých fázích oddlužení fyzické osoby a při společném oddlužení manželů</i>	14
2.1 Návrh na povolení oddlužení a rozhodnutí o něm.....	14
2.1.1 Nepoctivý záměr, lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení.....	15
2.1.2 Kvantitativní předpoklad oddlužení, opakované návrhy na povolení oddlužení.....	16
2.1.3 Odlišnosti v případě společného návrhu manželů.....	16
2.1.4 Postavení věřitelů a rozhodnutí o povolení oddlužení.....	17
2.2 Práva a povinnosti dlužníka a jeho věřitelů po povolení oddlužení.....	19
2.2.1 Volba způsobu oddlužení.....	19
2.2.2 Neschválení oddlužení.....	20
2.2.3 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.....	21
2.2.4 Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.....	21
2.3 Fáze řízení po rozhodnutí o schváleném oddlužení.....	25
2.3.1 Možnosti věřitelů po schválení oddlužení.....	25
2.3.2 Zrušení schváleného oddlužení.....	25
2.3.3 Osvobození od placení pohledávek.....	26
<i>3. Procesní postavení dlužníka a jeho věřitelů v oddlužení</i>	28
3.1 Postavení dlužníka a věřitelů, zásada rovnosti účastníků řízení.....	28
3.2 Princip solidarity a zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů.....	29
3.3 Oddlužení dnes a v budoucnu.....	35
<i>4. Komparace s právní úpravou Slovenské republiky</i>	38
4.1 Konkurz.....	40
4.2 Splátkový kalendář.....	42
<i>Závěr</i>	44

<i>Literatura, Zdroje</i>	46
Literatura.....	46
Důvodové zprávy.....	48
Judikatura.....	48
Právní předpisy.....	50
Ostatní dokumenty, webové stránky.....	52
<i>Seznam použitých zkratk</i>	54

Úvod

Oddlužení je jedním ze tří základních způsobů řešení úpadku, od reorganizace a konkurzu se ale významně liší svým sociálním rozměrem. Od přijetí zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), institut oddlužení prošel významnými změnami, které staví sociální dimenzi oddlužení před právo dlužníkůvých věřitelů na co nejvyšší poměrné uspokojení.

Autor práce zvolil téma „Oddlužení z hlediska postavení dlužníka vůči jeho věřitelům“ zejména z důvodu vlastního zájmu o téma a vlastních pochybností o vhodnosti změn, ke kterým v této oblasti insolvenčního práva dlouhodobě dochází. Téma bylo atraktivní i pro svou aktuálnost, neboť v Poslanecké sněmovně je aktuálně připraven k projednání vládní návrh transpoziční novely, který obsahuje mj. i plošné zkrácení délky oddlužení pro všechny fyzické osoby, podnikatele i nepodnikající, přičemž na tento záměr je odbornou veřejností nahlíženo převážně kriticky. Autor se (i jako absolvent studia oboru Politologie a evropská studia) v práci nevyhýbá právně-politickým otázkám, které jsou s tématem neoddelitelně spjaty.

Autor v práci srovnává původní znění insolvenčního zákona s aktuálně účinnou právní úpravou, přičemž zdůrazňuje vývoj a změny v úpravě oddlužení ve snaze odpovědět, zda novelizacemi bylo vylepšeno postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů, a pokud ano, jaký cíl má být těmito změnami naplněn. Autor se tak snaží nalézt odpověď na tyto výzkumné otázky:

- 1) K jakým klíčovým změnám došlo v rámci oddlužení v insolvenčním zákoně od jeho původního znění (znění účinné k datu 1. 1. 2008)?*
- 2) Existuje v úpravě oddlužení trend v oslabování pozice věřitele?*
- 3) Není právní úprava oddlužení v rozporu se zásadou rovnosti účastníků řízení?*
- 4) V jaké míře jsou v této právní úpravě insolvenčního zákona promítnuty postoje společnosti a politická rozhodnutí?*
- 5) Je v rámci úpravy oddlužení možné překlenout konflikt principu solidarity a zásady co nejvyššího uspokojení věřitelů?*

Autor vychází z pracovní hypotézy, že novelizacemi institutu oddlužení došlo k posílení postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů tím, že došlo k razantnímu zmírnění podmínek, za kterých je dlužníkovi umožněno dosáhnout osvobození od placení pohledávek, za současného omezení pravomocí věřitelů v insolvenčním řízení, a to v takové míře, že právo věřitelů na uspokojení jejich pohledávek ustupuje dlouhodobému cíli zákonodárce, který formou institutu

oddlužení realizuje svoji sociální politiku. Účelem této práce je tuto hypotézu potvrdit, či vyvrátit.

S výše uvedeným záměrem nejprve identifikuje a popisuje významné změny, ke kterým v úpravě oddlužení od původního znění insolvenčního zákona došlo. Následně se autor zabývá otázkami, zda tyto změny směřovaly ke zmírnění podmínek, které dlužník v průběhu oddlužení musí naplnit, aby byl ke konci řízení osvobozen od placení neuhrazených pohledávek, a zda došlo ke změnám, které omezily procesní možnosti věřitelů, tj. zda dosavadní změny v oddlužení vedly k vylepšení postavení dlužníka oproti původnímu znění insolvenčního zákona. Poté se autor zabývá otázkami, zda lze za těmito změnami zpozorovat záměr zákonodárce realizovat cílenou sociální podporu specifické skupiny obyvatel (dlužníků), z čeho tento záměr vychází, a zda již právní úprava *de lege lata* není v rozporu s ústavně zakotvenou zásadou rovnosti účastníků řízení.

Předkládaná práce je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich je věnována deskripci nejvýznamnějších změn, ke kterým novelizacemi v této oblasti došlo, malý prostor je věnován i předcházejícímu vývoji insolvenčního práva na našem území. Druhá kapitola je věnována analýze práv a povinností dlužníka i jeho věřitelů v oddlužení za současně účinné právní úpravy. Ve třetí kapitole se autor zabývá srovnáním postavení dlužníka jeho věřitelů, rozporností účinné právní úpravy se zásadou rovnosti účastníků řízení, souladností sociální solidarity s uspokojením věřitelů a výhledy do budoucna. Poslední kapitola je dedikována komparaci s právním řádem Slovenské republiky, přičemž důraz je kladen na nejvýznamnější rozdílnosti, a to jak na ty aspekty, jež slovenský zákonodárce podle autora této práce upravil vhodněji, tak na dílčí body, ve kterých autor nepovažuje za vhodné hledat inspiraci pro budoucí právní úpravu.

Z hlediska metodologie autor užívá deskriptivní metodu při vymezení podstatných pojmů, se kterými je v práci dále operováno, metodu komparativní pro srovnání české právní úpravy v průběhu novelizací a pro srovnání s úpravou Slovenské republiky, jakož i metoda analytickou pro výklad jednotlivých ustanovení IZ.

Oddlužení se v odborné literatuře věnovala již řada autorů, o této problematice vznikl nemalý počet právních publikací. Za všechny je nutné zmínit publikaci Petra Smolíka *Oddlužení v právním řádu ČR, I.* vydání, Praha: C. H. Beck, 2016, 352 s., která poskytuje velmi podrobný výklad. Tato publikace by si nicméně zasloužila aktualizaci, neboť řadu významných změn již s ohledem na datum vydání nereflektuje.

Nezanedbatelným zdrojem pro tuto práci byla komentářová literatura k české i slovenské úpravě. Z české je nutné zmínit komentář Petra Sprinze a jeho autorského

kolektivu (SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon* [online databáze]. 1. vydání (4. aktualizace), Praha: C. H. Beck, 2021, aktualizováno k 1. 1. 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz) společně s komentářem autorů pod vedením Jana Kozáka (KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1 792 s.). Pro srovnání se slovenskou úpravou bylo pracováno s komentářem Milana Ďurici (ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. 4. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 1 496 s. Dostupné z: databáze beck-online.sk), který je stručnější než oba zmíněné české komentáře (odůvodněno stručností slovenské úpravy), i tak ale nabízí řešení pro běžné praktické otázky.

Z novějších knih stojí za pozornost sborník Jany Veselé a jejího autorského kolektivu (VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvency 2008–2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, 287 s.). Tato multidisciplinární kompilace odborných článků renomovaných odborníků právní teorie a praxe reflektuje dosavadní zkušenosti s IZ, přináší zajímavé vědecké příspěvky, především ale poskytuje data zpracovaná InsolCentrem, podle kterých jsou činěny predikce.

V souvislosti se psaním této práce autor shledal prostor pro další výzkum o vztahu mezi veřejným míněním a politickými rozhodnutími ve vztahu k tvorbě právní úpravy v oblasti insolvenčního práva. Stejně tak by bylo vhodné zabývat se otázkou postoje společnosti ke zmírňování podmínek oddlužení, neboť řada dosavadních průzkumů trpí na velmi úzký vzorek dotazovaných a nevhodnou formulaci otázek.

1. Historický vývoj oddlužení v rámci insolvenčního zákona

1.1 Vývoj úpadkového práva na našem území, insolvenční zákon

Tradice úpadkového práva v Čechách sahá do druhé poloviny 18. století, kdy byl přijat první ucelený pramen úpadkového práva na našem území – tzv. Josefský konkurzní řád (z. č. 14/1781 ř. z.), později doplněný i o sanační způsob řešení úpadku – vyrovnání (zákonem č. 97/1862 ř. z.). Na tuto úpravu navázalo nařízení č. 337/1914 ř. z., o konkurzním, vyrovnávacím a odpůrčím řádu. Československá republika po svém vzniku převzala právní úpravu rakouského mocnářství recepční normou, k nahrazení došlo až zákonem č. 64/1931 Sb. V poválečném období došlo k přerušení přirozeného vývoje úpravy, kdy občanský soudní řád (z. č. 142/1950 Sb.) dosavadní normy zrušil bez adekvátní náhrady v reakci na ideovou proměnu státu a přechod na centrálně plánovanou ekonomiku. Socialistický režim úpadkové právo zkrátka nepotřeboval¹.

Návrat k tradici představoval až zákon č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání (ZKV), který navázal na úpravu první republiky, již nutně přizpůsobil potřebám transformované ekonomiky. ZKV preferoval řešení úpadku konkurzem, užití vyrovnání (sanační způsob) nebylo tak časté. I přes časté novelizace ZKV přestal stačit, zejména dostatečně nereflektoval socioekonomické změny spočívající ve změně osoby typického úpadce, častější případy spotřebitelských úpadků, obecně byl velmi vzdálen modernímu úpadkovému právu, které se formovalo v zahraničí (v této době již zahraniční úpravy zdůrazňovaly výhody sanačních způsobů²). V neposlední řadě učinily časté novelizace ZKV nepřehledným. ZKV byl též praxí kritizován pro velmi slabé postavení věřitelů (ti neměli vliv na volbu způsobu řešení úpadku ani na výběr osoby správce konkurzní podstaty, věřitelský výbor měl omezené možnosti pro uplatňování kontroly nad tím, zda správce svoji funkci vykonává řádně atd.).³

Vše vedlo k přijetí zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon [IZ]), který vyvolal nemalá očekávání (mělo jít o komplexní, ucelenou a hlavně stabilní⁴ právní úpravu). Je otázka, nakolik byla naplněna. Dosud oddělená řízení konkurzní a vyrovnávací byla nahrazena jedním insolvenčním řízením, které bylo od počátku koncipováno jako zvláštní druh civilního procesu s rysy řízení nalézacího i vykonávacího, k jehož diferenciaci dochází až v jeho druhé fázi, tj. po prohlášení úpadku a určení způsobu

¹ SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 27.

² Kupř. nařízení Rady (ES) ze dne 29. května 2000 č. 1346/2000, o úpadkovém řízení, nebo tzv. Bankruptcy Law (Bankruptcy Reform Act ze dne 6. 11. 1978).

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., obecná část.

⁴ K řadě novelizací došlo již během legisvakance.

jeho řešení (v závislosti na tom, jaký způsob byl zvolen). Insolvenční zákon kromě konkurzu přinesl dva nové sanační způsoby úpadku, a to reorganizaci (postupné uspokojení pohledávek věřitelů za zachování dlužníkovy podniku a zajištění ozdravných opatření) a oddlužení⁵.

Oddlužení mělo být řešením úpadku nepodnikatelských subjektů (fyzických i právnických osob) a drobných podnikatelů (jen fyzických osob), a to výlučně jednou ze dvou forem: zpeněžením majetkové podstaty (volně navazující na institut vyrovnání), nebo formou splátkového kalendáře, určenou zejména pro fyzické osoby s pravidelným příjmem ze závislé činnosti (tehdy zcela novým institutem, inspirovaným v zahraničí)⁶. Institut oddlužení měl přitom umožnit „druhou šanci“ dlužníkovi, který by jinak nebyl schopen dluhy splatit. Pragmaticky byla v tomto směru vyvíjena snaha též proto, že zadlužené osoby nemají důvod se podílet na regulovaném pracovním trhu, naopak preferují šedou ekonomiku (práce „načerno“), čímž státní rozpočet přichází o nemalou část příjmů.

Bylo předpokládáno, že z dobrodiní pro dlužníky budou profitovat i jejich věřitelé, jelikož dlužník pozitivně motivovaný bude usilovat o jejich uspokojení v co nejvyšší míře a plnit řádně své povinnosti v řízení (alespoň zpočátku byl akcentován i výchovný efekt oddlužení). Tak či tak, pro dlužníky bylo toto řešení úpadku jediné výhodné. Je třeba zmínit, že z důvodové zprávy k IZ jasně plyne záměr zákonodárce posílit postavení věřitele oproti ZKV. Tohoto cíle mělo být dosaženo kvantitativním rozšířením oprávnění věřitelů, zejména ale jejich větším zapojením do řízení od jeho začátku, a to kupř. jejich možností podat insolvenční návrh, přímým vlivem na volbu způsobu řešení úpadku a na výběr osoby insolvenčního správce. Současně byla proti ZKV posílena kontrolní pravomoc věřitelských orgánů⁷.

1.2 Novelizace insolvenčního zákona před oddlužovací novelou

K prvním změnám IZ došlo poměrně brzy, a to nálezem ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08 (publikován ve Sbírce zákonů pod č. 163/2009 Sb.), kterým Ústavní soud zrušil § 394 odst. 2 v tehdejší znění pro rozpor s ústavním pořádkem. V dané věci šlo o případ dlužníka, který se bez řádné omluvy (doručena soudu následujícího dne) nezúčastnil schůze věřitelů, pročež vzal insolvenční soud na vědomí zpětvzetí návrhu na

⁵ CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon* [online databáze]. 1. vydání (3. aktualizace), Praha: C. H. Beck, 2021, aktualizováno k 1. 7. 2022. Dostupné z: databáze beck-online.cz, § 2 marg. č. 3.; shodně též WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 41.

⁶ CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*, § 4. Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006, zvláštní část, k § 389 an.

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., obecná část.

povolení oddlužení na základě fikce v § 399 odst. 2⁸ a rozhodl o řešení úpadku konkurzem. Daný postup ÚS shledal protiústavním, protože bylo dlužníkovi fikcí v kombinaci s hodnotovým úsudkem soudu o důvodnosti jeho omluvy odňato právo řešit svůj úpadek oddlužením, ač mu toto bylo dříve povoleno. Nutno poznamenat, že dikcí § 399 odst. 2 IZ se Ústavní soud zabýval opakovaně, a proto nálezem ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 19/09 (publikován ve Sbírce zákonů pod č. 260/2010 Sb.) problematickou část věty za středníkem na návrh Vrchního soudu v Olomouci zrušil pro rozpor s ústavním pořádkem⁹.

První větší novelizací IZ byl zákon č. 217/2009 Sb., přičemž tímto zákonodárce reflektoval první zkušenosti s fungováním nové úpravy v praxi. Novelizace měla za cíl předejít negativním dopadům ekonomické krize tím, že při respektu k věřitelům posílí postavení dlužníka tak, aby měl šanci udržet se na trhu. Dlužníkovi tak bylo hlavně umožněno navrhnout způsob oddlužení, přičemž pokud navrhoval plnění splátkového kalendáře, mohl žádat soud i o stanovení nižších než zákonných měsíčních splátek. Soud tímto návrhem nebyl vázán, ke snížení mohl přistoupit, šlo-li důvodně předpokládat, že hodnota plnění pro nezajištěné věřitele bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek nebo hodnota plnění, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli. Zváženy měly být příčiny úpadku dlužníka, výše jeho příjmů i jeho aktivita směřující k zachování či zvýšení příjmů a ke snížení závazků. Soud měl vyslechnout i věřitele. Pokud po tomto insolvenční soud stanovil odlišnou výši splátek, platila za podmínky *rebus sic stantibus*. Pokud se tak následně podstatným způsobem změnila okolnosti rozhodné pro výši a trvání splátek, soud mohl rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i bez návrhu změnit¹⁰.

Též došlo k omezení insolvenčního správce spočívajícímu v podmínění jeho možnosti zpeněžit předmět sloužící k zajištění žádostí zajištěného věřitele, čímž měla být posílena pozice zajištěného věřitele pro případ, že okamžité zpeněžení není v jeho nejlepším zájmu (změna sledovala ochranu hypotečních úvěrů). Zákonodárce zvolil přístup umožňující věřiteli fakticky odmítnout zpeněžení zajištění během oddlužení, zároveň však platilo, že pokud takto zajištěný věřitel o zpeněžení nepožádal, bylo sice zachováno jeho právo domáhat se uspokojení z výtěžku zpeněžení majetku i po osvobození dlužníka, limitován byl ale co do pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují¹¹, jež mohl nárokovat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení. Uvedeným způsobem tak věřiteli byla ponechána volba

⁸ Srov. § 394 a § 399 IZ, ve znění zákona č. 458/2008 Sb. a ve znění nálezu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08.

⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 19/09 (č. 260/2010 Sb.).

¹⁰ Srov. § 407 IZ ve znění zákona č. 7/2009 Sb. a ve znění zákona č. 217/2009 Sb.

¹¹ § 170 a § 414 IZ, ve znění zákona č. 217/2009 Sb.; k tomuto též Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb., zvláštní část, k bodům 25–44.

vhodné doby pro zpeněžení, zároveň ale i vyloučena jeho možnost sledovat tímto nárůst příslušenství pohledávky.

Po výše zmíněné novele proběhla řada méně rozsáhlých novelizací. Za zmínku z těchto novel stojí snad jen zákon č. 334/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Tímto zákonem bylo upřesněno, že na nepoctivý záměr není možné usuzovat toliko z výpisu z rejstříku trestů dlužníka, který prokazuje pravomocné odsouzení pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy, prokáže-li dlužník skutečnosti, které osvědčují, že nepoctivý záměr nesleduje¹².

1.2.1 Revizní novela

Naopak velmi významnou novelizaci představoval zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů. Nosnou myšlenkou této novely bylo odstranění stigmatizace dlužníků a všeobecné usnadnění procesu pro dlužníka. K tomu došlo především ke změně v subjektivní přípustnosti oddlužení, přičemž se sluší upozornit, že zákonodárce pouze reagoval na dosavadní problém praxe s výkladem pojmu „dlužník, který není podnikatelem“, jímž se zabýval ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší soud¹³. Zákonodárce dal najevo úmysl umožnit oddlužení podnikajícím fyzickým osobám, aniž by musely nejprve ukončit svá podnikání¹⁴. Výsledkem byla změna § 389 IZ k současné dikci. Nezanedbatelným ulehčením pro dlužníky bylo odstranění povinnosti uvést v seznamu majetku údaje o době pořízení majetku, o jeho pořizovací ceně a o odhadované obvyklé ceně ke dni pořízení seznamu (k ocenění majetku sloužícího zajištění nebo nemovitostí bylo vyžadováno ocenění znalcem)¹⁶.

Koncepční změnu představoval nový institut společného návrhu manželů na povolení oddlužení. Je nutno ale konstatovat, že před zavedením tohoto institutu de facto ke společnému oddlužení manželů docházelo, neboť judikatura připouštěla postup, kdy samostatně podané návrhy na povolení oddlužení obou manželů byly spojeny ke společnému

¹² Srov. § 395 IZ, ve znění zákona č. 167/2012 Sb. a ve znění zákona č. 334/2012 Sb.

¹³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009 (R 79/2009 civ.), kde NS vyslovuje právní názor, že se tímto rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání.

¹⁴ ŘEHÁČEK, Oldřich. Oddlužení po revizní novele insolvenčního zákona aneb osobní bankrot pro každého. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 5, s. 34.

¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb., obecná část, část V. Oddlužení.

¹⁶ Srov. § 392 IZ, ve znění zákona č. 185/2013 Sb. a ve znění zákona č. 294/2013 Sb.

projednání za podpůrné aplikace § 112 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 7 IZ¹⁷. Podrobněji se společnému návrhu manželů autor věnuje ve druhé kapitole.

V neprospěch dlužníka došlo ke změnám v § 412, tj. doplněním výčtu majetku nabytého dlužníkem za trvání oddlužení, který musí dlužník nabídnout k uspokojení svých závazků o majetek navrácený do jeho majetkové podstaty v důsledku úspěchu odpůrčí žaloby a majetek, který dlužník zatajil tím, že jej neuvedl v seznamu svého majetku. Soudu bylo též umožněno zrušit schválené oddlužení a současně rozhodnout o řešení úpadku konkurzem, vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že návrh sleduje nepoctivý záměr¹⁸. Nutno konstatovat, že tímto byla toliko potvrzena judikatura Nejvyššího soudu, který vyslovil, že existenci nepoctivého záměru insolvenční soudy mají zkoumat z úřední povinnosti po celé trvání insolvenčního řízení¹⁹.

1.2.2 Novela 2017

Další významnou novelizací v oblasti oddlužení byl zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jež jednoznačně odpovídal Programovému prohlášení vlády z února 2014, ve kterém vláda vyhlásila boj proti zneužívání exekucí a neférovým insolvencím²⁰. Primárním cílem této úpravy byla širší ochrana dlužníka (ať již před tzv. šikanózními návrhy, nebo před osobami, jež zneužívají tíživou situaci, ve které se dlužník nachází). Vhodné je též konstatovat, že zákonodárce k těmto změnám vědomě přistoupil dříve, než bylo objektivně možné zhodnotit dopady revizní novely²¹. Tímto zákonem bylo zavedeno též (zásadně) povinné podání návrhu na povolení oddlužení skrze tzv. kvalifikovanou osobu (advokát, soudní exekutor, notář, insolvenční správce či akreditovaná osoba ve smyslu § 418a an. IZ), které za tuto činnost náleží odměna v zákonem limitované výši. Záměrem bylo předejít situacím, kdy někdo zpracuje dlužníkovi (většinou za úplaty) nekvalitní návrh, parazituje na jeho tíživé situaci. S ohledem na to, že dlužníkovi je bráněno v tom, aby si návrh zpracoval a podal sám, toto zdůvodnění není přesvědčivé^{22,23}.

¹⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 1 VSPH 669/2009; též ŠŮSOVÁ, Táňa. Přinesla novela účinná od 1. 1. 2014 pro společné oddlužení manželů něco nového? *Ad Notam*, 2015, č. 1, s. 3–5.

¹⁸ § 418 IZ, ve znění zákona č. 294/2013 Sb.

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 (R 86/2013 civ.).

²⁰ Šlo o vládní kabinet premiéra Bohuslava Sobotky (ČSSD).

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., obecná část.

²² Tamtéž, zvláštní část, body 23–39 a 77–82.

²³ Sledována byla i vyšší kvalita návrhů na povolení oddlužení; srov. DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Novinky v zahájení řízení o oddlužení a jejich praktické dopady na kvalifikované osoby. *Komorní listy*, 2018, č. 1., s. 10–14.

Zákonodárce též omezil případy, kdy insolvenční soud rozhoduje o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkurzem. Ve snaze předejít vedení tzv. prázdných konkurzů, přinášejícím jen administrativní a finanční zátěž, má insolvenční soud společně s rozhodnutím, kterým nepovoluje oddlužení rozhodnout i o zastavení insolvenčního řízení ve všech případech, kdy řešení dlužníkovu úpadku konkurzem není *vhodné, přínosné a pokud možno neutrální z hlediska požadavků na státní rozpočet*²⁴. Lze kvitovat, že pokud bylo insolvenční řízení zahájeno na věřitelský insolvenční návrh, nepřijde tento věřitel o šanci na uspokojení své pohledávky, protože seznam dosud neuspokojených pohledávek získá okamžikem právní moci rozhodnutí o zastavení řízení povahu exekučního titulu²⁵.

K tíži věřitelů ale došlo k přidání § 389 odst. 2, podle kterého musí věřitel nejpozději s přihláškou své pohledávky výslovně sdělit, že nesouhlasí s řešením úpadku (nebo hrozícího úpadku) dlužníka, který má vůči němu dluh z podnikání, a zároveň stanovisko odůvodnit. Pokud tak neučiní, aplikuje se nevyvratitelná domněnka souhlasu jako sankce za procesní pasivitu věřitele²⁶. Ke koncepční změně došlo prolomením nemožnosti kombinovat obě formy oddlužení, podle § 398 odst. 1 je nově možné kombinovat oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo její části, je-li to navrženo insolvenčním správcem a souhlasil-li s kombinací dlužník²⁷.

1.3 Oddlužovací novela

Dosud nejradikálnější změny přinesla tzv. velká oddlužovací novela, která měla zpřístupnit oddlužení a usnadnit průchod tímto procesem pro co nejširší okruh dlužníků. Z důvodové zprávy je zřejmé, že zákonodárce usiloval o výrazné zmírnění podmínek, které musí dlužník splnit, přičemž si dobře uvědomoval dopady změn na ústavně garantovaná práva věřitelů. Zákonodárce se domníval, že navrhované změny nejsou protiústavní²⁸ (otázka je, nakolik jsou s koncepčními východisky a principy soukromého práva²⁹), pročež učinil řadu dlužníka preferujících hodnotových rozhodnutí³⁰.

S touto motivací zákonodárce odstranil hranici minimálního uspokojení nezajištěných věřitelů (dosud musel dlužník pro osvobození uhradit aspoň 30 % za pět let). Ve vztahu

²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., zvláštní část, k bodu 84–108.

²⁵ Srov. § 396 IZ, ve znění zákona č. 298/2016 Sb. a ve znění zákona č. 64/2017 Sb.

²⁶ § 389 odst. 2 IZ, ve znění zákona č. 64/2017 Sb.

²⁷ § 398 odst. 1 IZ, ve znění zákona č. 64/2017 Sb.

²⁸ Důvodová zpráva odkazuje na řadu judikátů ÚS, zejména pak na usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13. Nutno konstatovat, že ani v tomto usnesení ÚS explicitně neposvětil jako ústavně konformní úpravu, která by v krajním případě mohla vést k tomu, že věřitelé dlužníka nedostanou ničeho.

²⁹ Srov. zejména § 3 odst. 2 písm. d) a f) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (*Daný slib zavazuje a smlouvy mají být plněny, Nikomu nelze odeprít, co mu po právu náleží.*)

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., obecná část.

k odstranění vstupní bariéry v praxi panovaly odlišné názory, kupř. Zdeněk Strnad toto vnímal převážně pozitivně, byť za tím viděl motivaci zákonodárce v podobě hlasů potenciálních voličů a litoval, že tato koncepční změna nebyla podrobena širší odborné diskusi³¹. Jan Mašek se naopak obával vzrůstu rizika zneužívání oddlužení nepoctivými dlužníky, přičemž zdůraznil, že soudy musí i přes zvýšený nápad pečlivě rozhodnout v závěru o osvobození tak, aby se z oddlužení nestala jen formalita³², zneužití se obával i Oldřich Řeháček, který uvedl, že „*může být diskutabilní, zda lze (legitimně) vést insolvenční řízení, ve kterém je od počátku zřejmé (anebo vysoce pravděpodobné), že v něm nebude možné uspokojit žádné obecné pohledávky, ale toliko pohledávky prioritní, nebo dokonce jen některé z nich*“³³.

Namísto pevné 30% hranice došlo k vymezení různých pásem pro splnění oddlužení plněním splátkového kalendáře. To je po této novele splněno, pokud *a) dlužník splatil nezajištěným věřitelům jejich pohledávky v plné výši; b) dlužník v době tří let od schválení oddlužení splatil nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek; c) po dobu pěti let od schválení oddlužení nebylo dlužníku oddlužení zrušeno a dlužník neporušil svou povinnost vynaložit veškeré úsilí, které po něm bylo možno spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů* (zákonodárce zakládá domněnku neporušení povinností dlužníkem, pokud dlužník v této době splatil nezajištěným věřitelům alespoň 30 % jejich pohledávek). U osob zvláště zranitelných (starobní důchodci, osoby invalidní v druhém a třetím stupni pak došlo ke zkrácení délky trvání oddlužení na tři roky)³⁴. Jiří Grygar měl v tomto pochybnosti o ústavní konformitě dané úpravy s ohledem na paušální zvýhodnění konkrétní skupiny osob při opomíjení dalších typově zranitelných skupin (zejména dětští dlužníci)³⁵.

Jistou snahu zabránit zneužívání oddlužení zákonodárce vyvinul tím, že omezil jeho přípustnost. Novým důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení se tak staly dřívější oddlužení téhož dlužníka za podmínek § 395 IZ. Insolvenční soud v těchto případech návrh ale nezamítne, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, zejména zavázal-li se dlužník z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a poskytnutého plnění (toto musí soud odůvodnit v rozhodnutí o povolení oddlužení)³⁶.

Po oddlužovací novele byl dlužník zbaven povinnosti přiložit k návrhu seznam svých závazků, kdy toto bylo pro řadu dlužníků velmi obtížné, neboť o plném rozsahu svých závazků neměli úplnou představu. Nově též stačilo, aby dlužník doložil své příjmy jen za

³¹ STRNAD, Zdeněk. Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 17–18.

³² MAŠEK, Jan. Povolení oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 28–29.

³³ ŘEHÁČEK, Oldřich. Splnění oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 28–29.

³⁴ § 412a IZ, ve znění z. č. 31/2019 Sb.

³⁵ GRYGAR, Jiří. Problematická ustanovení oddlužovací novely. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 18–19.

³⁶ Srov. § 395 IZ, ve znění zákona 307/2018 Sb. a ve znění z. č. 31/2019 Sb.

posledních 12 měsíců (původně šlo o tři roky) a odhadl své budoucí příjmy pro následujících 12 měsíců (původně pět let). Novou povinnou přílohou návrhu se stalo čestné prohlášení dlužníka, kterým se zavazuje plnit své povinnosti v insolvenčním řízení a usilovat o plné uspokojení svých věřitelů³⁷.

Oddlužovací novelou došlo také ke změně způsobů, kterými lze oddlužení provést, a to nově zpeněžením majetkové podstaty či plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Druhý zmiňovaný způsob přitom zákonodárce evidentně preferuje, neboť ukládá insolvenčnímu soudu, aby tento způsob zvolil, neučiní-li prostou většinou volbu způsobu oddlužení nezajištění věřitelé dlužníka. Na ochranu dlužníka je stanoveno, že i v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je zásadně nedotknutelné obydlí dlužníka, čímž je sledován úmysl zákonodárce zachovat dlužníkovi během oddlužení jisté materiální zázemí. Výjimkou jsou případy, kdy hodnota obydlí přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti³⁸.

Významnou změnou bylo zavedení institutu přerušení průběhů oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, a to až na rok, jsou-li pro to důležité důvody a navrhuje-li to dlužník nebo insolvenční správce. Je tak možné učinit jen jednou v rámci každého oddlužení. Dlužník po dobu přerušení není povinen platit měsíční splátky. Není-li přerušeno na dobu určitou, platí, že po odpadnutí důležitých důvodů může soud i bez návrhu rozhodnout o pokračování v oddlužení. Stejně tak je soudu umožněno prodloužit rozhodnou dobu podle § 412a až o šest měsíců, jsou-li pro to důležité důvody a navrhne-li to dlužník ještě před uplynutím rozhodné doby³⁹.

Nově bylo soudu umožněno nařídít dlužníkovi, aby využil služeb odborného sociálního poradenství, a to až v rozsahu 100 hodin. Podle důvodové zprávy tak má soud učinit, existuje-li důvodné riziko, že dlužník z důvodu vlastní nekompetence bude mít problémy s plněním povinností v oddlužení, či v případech, kdy hrozí, že i po ukončení oddlužení na sebe bude brát nové závazky, které nebude schopen splnit⁴⁰. Výše zmíněným není výčet zcela kompletní, zákonodárce též kupř. nově též explicitně upravil podmínky pro

³⁷ Srov. § 392 IZ, ve znění zákona 307/2018 Sb. a ve znění z. č. 31/2019 Sb. Jde o změnu poměrně paradoxní, neb důvodová zpráva navrhuje naopak prodloužit dobu, pro kterou by měl dlužník své příjmy odhadnout na sedmileté období. V důvodové zprávě je toto zdůvodněno významem výhledu očekávaných příjmů dlužníka (resp. jejich výše) pro určení trvání splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (tedy pro úvahu o tom, zda je v maximální délce oddlužení reálné dosáhnout alespoň 30% uspokojení věřitelů).

³⁸ § 391 a 398 IZ, ve znění zákona č. 31/2019 Sb.

³⁹ § 412b IZ, ve znění zákona č. 31/2019 Sb.

⁴⁰ § 398 IZ, ve znění zákona č. 31/2019 Sb. Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., zvláštní část, bod 21. Srov. § 397 IZ, ve znění zákona č. 307/2018 Sb. a ve znění zákona č. 31/2019 Sb.

oddlužení fyzické osoby podnikatele⁴¹, přijatá úprava též ukládá soudu schválené oddlužení zrušit a rozhodnout o řešení dlužníkovy úpadku konkurzem v případě, kdy dlužník není v důsledku okolností, které zavinil, po dobu delší než tři měsíce schopen splácet v plné výši ani pohledávky podle § 395 odst. 1 písm. b), jestliže vznikly po rozhodnutí o úpadku^{42,43}.

Nutno poznamenat, že oddlužovací novela byla praxí notně kritizována ještě před svou účinností. Kritizováno bylo to, že oddlužení přestává být institutem výjimečným, ba se stává více než běžným, přičemž se zároveň čím dál více vzdaluje od původní disciplíny obchodního práva. Naopak úprava oddlužení čím dál více plní funkci nástroje sociální politiky a neúměrně zvýhodňuje dlužníka, který je chráněn bez ohledu na to, k čemu a za jakých podmínek se zavázal. Ochrana věřitele je však zanedbávána a průměrná míra jeho uspokojení se konstantně snižuje⁴⁴.

1.4 Dětská novela, zákon č. 191/2020 Sb. a zákon č. 460/2020 Sb.

Další novelizace insolvenčního zákona, provedená zákonem č. 230/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, byla motivována snahou napomoci mladým dospělým, kteří se zadlužili jako nezletilí. Z tohoto důvodu bylo doplněno další privilegované zvláštní pásmo pro oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Ke splnění oddlužení u dětských dlužníků dochází, pokud pohledávky nezajištěných věřitelů vznikly alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku dlužníka a jeho oddlužení nebylo zrušeno po dobu tří let od schválení.

Zároveň byla založena fikce, podle které se za pohledávku vzniklou před dosažením 18 let věku považuje též příslušenství takové pohledávky, smluvní pokuta k jejímu utvrzení či pohledávka vzniknuvší ve snaze dlužníka řešit dluh z dětství (kupř. úvěr přijatý k zaplacení původního dluhu), čímž bylo reflektováno, že mladý dospělý nemusí disponovat dostatečnou finanční gramotností pro to, aby řešil svou situaci ihned po dosažení zletilosti⁴⁵.

Další změny v oblasti oddlužení byly zapříčiněny pandemií koronaviru. Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů

⁴¹ Srov. § 398b IZ, ve znění zákona č. 307/2018 Sb. a ve znění zákona č. 31/2019 Sb.

⁴² STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23.

⁴³ § 418 IZ, ve znění z. č. 31/2019 Sb.

⁴⁴ Srov. DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele. *advokatnidenik.cz* [online]. 7. května 2020 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/#_ftn1; DÖRFL, Luboš. Bude se konat další pochod dlužníků na soudy? *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 15–16.

⁴⁵ § 412 IZ, ve znění zákona č. 230/2019 Sb.; též Důvodová zpráva k zákonu č. 230/2019 Sb., obecná část.

a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, přinesl řadu změn dočasných (omezení povinnosti podnikatelů podávat na sebe insolvenční návrh; tzv. insolvenční prázdniny spočívající v tom, že se k věřitelským insolvenčním návrhům dočasně nepřihlíželo; možnost dlužníků podat návrh na tzv. mimořádné moratorium a další⁴⁶), jakož i trvalé rozšíření subjektivní přípustnosti oddlužení na všechny fyzické osoby včetně podnikatelů⁴⁷.

Tento zákon byl následně novelizován zákonem č. 460/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, a zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, čímž zákonodárce jednak prodloužil dobu, po kterou trvala mimořádná dočasná opatření obsažená v zákoně č. 191/2020 Sb.⁴⁸, zároveň došlo ke změně spočívající ve zrušení obligatorního jednání ke zrušení schváleného oddlužení^{49,50}.

K doposud poslední drobné změně došlo v souvislosti s přijetím zákona č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů, kdy byly pohledávky státu za náhradní výživné zařazeny ihned za pohledávky z titulu zákonného výživného⁵¹.

⁴⁶ § 12–15 z. č. 191/2020 Sb.; § 127a IZ, ve znění z. č. 191/2020 Sb.

⁴⁷ § 389 IZ, ve znění č. 191/2020 Sb.; srov. též: OŽANA, Jan, ADÁMEK, Jan. Lex Covid: dočasné i koncepční změny insolvenční. *EPRAVO.CZ Magazine* [online]. 2020, 2 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/_dataPublic/data/E-pravo_mag/2020_E2_web.pdf.

⁴⁸ § 12–17 z. č. 191/2020 Sb.; § 127a IZ, ve znění z. č. 460/2020 Sb.

⁴⁹ SEDLÁČEK, Dušan, KRÁLÍČEK, Jan. Mimořádné změny insolvenčního zákona aneb Lex Covid justice II jako další pomoc podnikatelům v krizi. *Insolvency Flash*, 2020, č. 11.

⁵⁰ § 418 IZ, ve znění z. č. 460/2020 Sb.; MARŠÍKOVÁ, Jolana. LEX COVID II – TO UŽ TADY BYLO, UŽ TO DOBŘE ZNÁM. *insolvecnizona.cz* [online]. 16. listopadu. 2020 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: <https://www.insolvecnizona.cz/clanky/lex-covid-ii-to-uz-tady-bylo-uz-to-dobre-znam/>.

⁵¹ § 398 IZ, ve znění z. č. 588/2020 Sb.

2. Práva a povinnosti dlužníka a věřitelů v jednotlivých fázích oddlužení fyzické osoby a při společném oddlužení manželů

2.1 Návrh na povolení oddlužení a rozhodnutí o něm

K podání návrhu na povolení oddlužení je oprávněn výlučně dlužník. Musí jej podat společně s vlastním insolvenčním návrhem, případně do 30 dnů ode dne, kdy mu byl doručen insolvenční návrh věřitele (rozhodná je lhůta kratší)⁵². Dlužník může návrh na povolení oddlužení vzít zpět až do rozhodnutí o schválení oddlužení, může tím ale založit důvod pro zamítnutí případného dalšího návrhu⁵³.

Výše již bylo zmíněno, že od revizní novely musí být dlužník při podání návrhu na povolení oddlužení zásadně zastoupen. V současnosti, po výše popsaných změnách v subjektivní přípustnosti oddlužení, je oddlužení možné pro všechny fyzické osoby a právnické osoby, které nejsou považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání.

Návrh je nutné podat na předepsaném formuláři a společně s přílohami, které vyžaduje zákon (seznam majetku⁵⁴, listiny dokládající výši příjmů, případný souhlas nezajištěného věřitele s menším uspokojením, čestné prohlášení)⁵⁵, jakož i s přílohami vymezenými § 17 odst. 2 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Po oddlužovací novele dlužník nemusí předložit úplný seznam svých závazků, postačí tvrdit jen závazky, které v součtu osvědčí jeho úpadkovou situaci. V praxi je s tímto spojen konkrétní problém, neboť dlužník může zkusit některé ze svých věřitelů zatajit. Byť takové jednání dlužníka je důvodem pro zamítnutí návrhu, ne vždy bude insolvenčním soudem odhaleno (zvláště ve vztahu k případným zahraničním věřitelům dlužníka)⁵⁶.

O návrhu na povolení oddlužení insolvenční soud rozhodne tak, že návrhu vyhoví a oddlužení povolí, nebo návrh odmítne pro formální vady postupem podle § 393 IZ, vezme na vědomí jeho zpětvzetí podle § 394 odst. 2 IZ či návrh zamítne z důvodů uvedených

⁵² ERBSOVÁ, Hana. In: MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1 840 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz, s. 1379.; shodně též SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*, § 390.

⁵³ § 393, 395 IZ.

⁵⁴ K otázce úplnosti a možným důsledkům viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 (R 86/2013 civ.), též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2020, sen. zn. 29 NSČR 16/2020.

⁵⁵ § 392 IZ.

⁵⁶ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*, § 392, marg. č. 8–12.

v § 395 IZ. Souběžně s rozhodnutím o návrhu insolvenční soud může prohlásit na majetek dlužníka konkurz za podmínek § 396 (v takovém případě zaváže dlužníka k úhradě odměny kvalifikované osobě)⁵⁷.

2.1.1 Nepoctivý záměr, lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení

Je třeba zdůraznit, že dlužník odpovídá za správnost údajů uvedených v návrhu či přílohách, následkem nepravdivosti může být zamítnutí návrhu. Dlužník návrhem nesmí sledovat nepoctivý záměr, kdy tato norma s relativně neurčitou hypotézou reflektuje to, že o oddlužení žádají nezřídka osoby marnotratné a lehkovážné. Nepoctivost dlužníka lze postihnout kdykoli za řízení⁵⁸, postačí důvodný předpoklad, že dlužník jedná nepoctivě, nemusí to být prokázáno.

Již v této fázi řízení tak může být o návrhu rozhodnuto v neprospěch dlužníka, vyjde-li najevo, že dlužník vědomě zatajil majetek⁵⁹, bezprostředně před podáním insolvenčního návrhu převzal dluh, o kterém věděl, že ho nebude schopen splnit, či se pokusil část majetku převést na třetí osobu⁶⁰.

Návrh lze zamítnout též, osvědčuje-li průběh řízení lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Rozdíl mezi oběma korektivy je nejasný, judikatura pomocně hledá dělicí linii v úmyslu dlužníka – kupř. opomene-li dlužník uvést všechny majetek v seznamu majetku, jde o lehkovážný či nedbalý přístup; zatají-li ale majetek cíleně, je sledován nepoctivý záměr⁶¹. Dlužník, který je upozorněn na nesoulad majetku uvedený v seznamu s realitou, ale nevýjimečně bude zapírat a tvrdit, že na neuvedený majetek zapomněl. K výjimečným pochybením dlužníka bývají soudy tolerantní⁶², v současných poměrech, kdy dlužník má k dispozici pomoc kvalifikované osoby, by ale bylo vhodnější, aby soudy neúprosně žádaly vysvětlení, proč konkrétní položka v seznamu chybí, přičemž sebemenší pochybnost o úmyslu dlužníka tento majetek neuvést by měla vést k zamítnutí návrhu.

⁵⁷ § 359-396 IZ.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011 (R 112/2012 civ.).

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 33/2016 (R 39/2017 civ.).

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 63/2020.

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. 29 NSČR 47/2013 (R 24/2016 civ.), usnesení NS ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. 29 NSČR 47/2013 (R 24/2016 civ.), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sen. zn. 29 NSČR 16/2020 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 (R 86/2013 civ.).

⁶² Srov. kupř. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. 1 VSOL 854/2012; SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*, § 395, marg. č. 18.

2.1.2 Kvantitativní předpoklad oddlužení, opakované návrhy na povolení oddlužení

Dlužník je v návrhu povinen tvrdit schopnost splácet alespoň odměnu a hotové výdaje správce, výživné ze zákona a odměnu kvalifikované osoby⁶³, a ještě stejnou částku pro ostatní nezajištěné věřitele. Tento minimální kompromis mezi dřívějším modelem a tzv. nulovým oddlužením přinesly pozměňovací návrhy k oddlužovací novele⁶⁴.

S ohledem na odstranění vstupní bariéry byla zákonem omezena přípustnost opakovaného oddlužení tak, aby se oddlužení nestalo *modem operandi* dlužníků. Zásadně by měl být návrh zamítnut, pokud dlužník vzal v předchozích třech měsících jiný návrh zpět, nebo pokud bylo osvobození již v poslední dekádě dlužníkovi přiznáno, nebo pokud bylo oddlužení ukončeno pro nepoctivý záměr. I v takových případech lze ale s ohledem na zvlášť významné důvody oddlužení povolit, zejména pokud se dlužník zavázal z ospravedlnitelného důvodu nebo existuje-li výrazný nepoměr mezi výší dluhu a věřitelem poskytnutého plnění⁶⁵.

2.1.3 Odlišnosti v případě společného návrhu manželů

Od účinnosti revizní novely mohou manželé vstoupit do oddlužení společně, za podmínky, že jsou manželé k datu, kdy společný návrh napadne na soud a oba souhlasí s tím, že veškerý majetek bude pro účely oddlužení považován za majetek ve společném jmění. Manželé mají následně dvojediné postavení nerozlučných společníků a jednoho dlužníka, což se projevuje kupř. tím, že procesní úkony jednoho z manželů mají zásadně účinky pro oba⁶⁶, nebo tím, že soud o jejich úpadku rozhoduje vždy kumulativně. Na rozdíl od samostatného oddlužení v tomto případě nezaniká společné jmění, ale nastupuje fikce, podle které je veškerý majetek manželů využitelný pro společné oddlužení (přirozeně s výjimkou majetku nepodléhajícího zpeněžení⁶⁷), s účinky toliko pro oddlužení. Manželé v rámci společného oddlužení též kolektivně odpovídají za neplnění povinností, jsou *takříkajíc na jedné lodi*⁶⁸.

V případě společného návrhu manželů je povinou přílohou výše zmíněný souhlas s fikcí rozšířeného společného jmění, některé přílohy budou z povahy věci vyžadovány za každého manžela zvlášť (listiny o příjmech).

⁶³ § 359 IZ.

⁶⁴ Kompromis byl založen zejména pozměňovacími návrhy poslance Patrika Nachera k oddlužovací novele (návrhy č. 1189–1191).

⁶⁵ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*, § 395, marg. č. 13–17.

⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. 2 VSPH 2337/2016: „Zvolí-li si dlužníci-manželé jako způsob řešení své situace insolvenční návrh spojený se společným návrhem na povolení oddlužení, vzdají se tím zároveň možnosti samostatně s insolvenčním návrhem a s návrhem na povolení oddlužení disponovat.“

⁶⁷ § 321 an. OSŘ.

⁶⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.

2.1.4 Postavení věřitelů a rozhodnutí o povolení oddlužení

Věřitelé dlužníka jsou účastníky řízení, uplatní-li řádně své pohledávky vůči dlužníkovi insolvenčním návrhem, přihláškou, nebo odlišným způsobem (kupř. se jejich pohledávka uspokojuje *ex lege*)⁶⁹. V této fázi řízení ale nemohou nikterak ovlivnit, zda bude oddlužení povoleno, či zda bude úpadek dlužníka řešen konkurzem. Jinak řečeno, oddlužení lze prosadit bez ohledu na to, zda s tím věřitelé souhlasí (a s ohledem na jejich vyhlídky s tím v praxi souhlasit spíše nebudou). V praxi navíc často nestihnou nesouhlas s oddlužením ani vyjádřit, neboť o povolení oddlužení bývá nevýjimečně rozhodováno v rámci totožného usnesení, kterým je zjištěn úpadek dlužníka.

Formálně vzato mohou proti povolení oddlužení ještě před rozhodnutím namítat nesouhlas s oddlužením pro původ dluhů v dlužníkově podnikání. Nicméně toto právo je natolik limitováno, že je v praxi v této fázi oddlužení jen výjimečně uplatnitelné. Výše bylo popsáno, jak zákonodárce stanovil fikci souhlasu v neprospěch věřitele, který nejpozději s podáním přihlášky pohledávky explicitně neodmítne souhlas udělit a své stanovisko neodůvodní. Vrchní soud v Olomouci klade pak na věřitele ještě přísnější požadavek, neboť *de facto* nutí věřitele, aby již jednou vyjádřené negativní stanovisko potvrdil formou námítky subjektivní nepřijatelnosti oddlužení podle § 403 IZ. Autor souhlasí se závěrem, že uvedený přístup je přehnaně formalistický, jak uvádí Sprinz a Chytil⁷⁰.

Z výše uvedeného je ale zřejmé, že ve většině případů vyjádřením nesouhlasu s oddlužením za existence dluhů z podnikání věřitelé povolení oddlužení zabránit nestihnou. Odvolat se z tohoto důvodu mohou proti již vynesnému rozhodnutí, kterým bylo oddlužení povoleno, stejně jako tehdy, bylo-li povoleno ze zvlášť závažných důvodů podle § 395 odst. 6 IZ⁷¹.

Často bude prvním úkonem věřitele v řízení uplatnění jeho pohledávky, a to zpravidla přihláškou. Přihlásit pohledávku je možné od zahájení řízení do uplynutí lhůty stanovené soudem v rozhodnutí o úpadku. Výjimkou jsou pohledávky z titulu náhrady škody či nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení, které lze přihlásit kdykoli v průběhu řízení⁷².

Věřitel je povinen v přihlášce uvádět pouze pravdivé informace, v opačném případě se vystavuje hrozbě sankcí v podobě pořádkové pokuty, soukromoprávní deliktní odpovědnosti, nebo trestněprávních následků. Speciální postih je upraven v § 168–169 IZ, podle kterých je

⁶⁹ Srov. § 9, § 105, § 165, § 173 IZ.

⁷⁰ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr. In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 389, marg. č. 14.

⁷¹ Tamtéž. § 397, marg. č. 10–16.

⁷² § 173–176 IZ.

možné sankcionovat věřitele, jejichž pohledávka byla zjištěna v menší výši než 50 % přihlášené pohledávky (nebo byla zjištěna v horším pořadí u pohledávek zajištěných). V takovém případě se jednak v řízení nepřihlíží ani ke zjištěné výši, jednak zároveň může soud na návrh správce uložit v incidenčním sporu uhrazovací povinnost až do výše rozdílu mezi zjištěnou a přihlášenou výší. Osoba, která přihlášku podepsala, za splnění této povinnosti ručí⁷³.

Pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené⁷⁴ se uplatňují vůči osobě s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě; uspokojeny mohou být zásadně kdykoliv po rozhodnutí o úpadku. Specifickou kategorií jsou pohledávky pracovněprávního charakteru a odměna kvalifikované osoby (pohledávky superprioritní). Pro oddlužení je zvlášť upraveno pořadí pohledávek pro jejich uspokojení⁷⁵. Některé pohledávky se v insolvenčním řízení vůbec neuspokojují⁷⁶.

Přihlášené pohledávky podléhají přezkumu insolvenčního správce, který probíhá tak, že si správce předvolá dlužníka k vyjádření stanoviska k přihlášeným pohledávkám, načež správce v seznamu pohledávek pro každou pohledávku uvede, zda ji on, dlužník nebo některý věřitel popírá. Své stanovisko dlužník stvrzuje podpisem. Po skončení jednání s dlužníkem končí přezkumné jednání. Správce zpracuje zprávu o přezkumu, kterou s dalšími náležitostmi předloží soudu k rozhodnutí podle § 410 Z⁷⁷.

Za trvání účinků schváleného oddlužení je popření dlužníkem přiznán stejný účinek, jako by šlo o popření insolvenčním správcem, ani tak ale nemá takové popření bez dalšího dopad na hlasovací právo popřeného věřitele. Účinky popření dlužníkem jsou *ex lege* suspendovány až do okamžiku schválení oddlužení, tento moment je rozhodný pro počítání lhůt k podání incidenční žaloby. Popře-li dlužník pohledávku za trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, hradí částku připadající na popřenou pohledávku k rukám insolvenčního správce, přičemž ten ji po skončení incidenčního sporu vyplatí popřenému věřiteli, nebo ji rozdělí mezi ostatní plánem určené věřitele poměrně, jako mimořádnou splátku⁷⁸.

Věřitelé mají podle druhu pohledávky rozdílná postavení, zákon ale přiznává rovné postavení věřitelům stejné kategorie v duchu tradiční zásady *par condicio creditorum* (*pari*

⁷³ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. s. 284–285.

⁷⁴ § 168-169 IZ.

⁷⁵ § 398 odst. 4 IZ.

⁷⁶ § 170 IZ.

⁷⁷ § 410 IZ.

⁷⁸ § 411 IZ.

passu). Nezajištění věřitelé se zásadně uspokojují poměrně, zajištění se uspokojují toliko zpeněžením zajištění, čímž se jejich postavení liší. Nelze zcela tvrdit, že by postavení zajištěných bylo vždy lepší či horší, neboť jim nenáleží některá práva, kterými nezajištění věřitelé disponují (volba způsobu oddlužení). Nelze vyloučit, že zajištěný věřitel bude s ohledem na přijatý předmět zajištění uspokojen v nižší míře než nezajištění věřitelé⁷⁹.

2.2 Práva a povinnosti dlužníka a jeho věřitelů po povolení oddlužení

Pokud insolvenční soud povolil oddlužení, rozhodne samostatným rozhodnutím o tom, zda oddlužení schvaluje, přičemž zároveň i určí způsob oddlužení. Volba způsobu oddlužení již náleží primárně věřitelům, dlužníkovi ale nic nebrání v tom, aby se pokusil věřitele přesvědčit o způsobu pro něj příznivějším. Nikdy ale nesmí věřitelům poskytovat vědomě nepravdivé informace, neboť by tím dal podklad namítání existence nepoctivého záměru⁸⁰. Postavení dlužníka se liší podle schváleného způsobu oddlužení.

2.2.1 Volba způsobu oddlužení

Volbu způsobu oddlužení zákon svěřuje schůzi věřitelů. Ta je jedním z věřitelských orgánů, které se v průběhu insolvenčního řízení ustavují, přičemž úlohou těchto orgánů je ochrana kolektivních zájmů věřitelů (i s ohledem na procesní ekonomii je vhodnější, pokud věřitelé své zájmy hájí společně). Schůze věřitelů je nejvyšším věřitelským orgánem, tvořeným všemi přihlášenými věřiteli dlužníka. Schůzi přísluší volit a odvolávat členy věřitelského výboru a náhradníky. Kromě vlastních pravomocí si může vyhradit rozhodování i v záležitostech, které zákon svěřuje jinému z věřitelských orgánů. Schůze svolává a řídí soud, jednání nařizuje z vlastní iniciativy nebo na návrh správce či výboru, v oddlužení soud schůzi musí svolat i na návrh nadpoloviční většiny věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše činí nadpoloviční většinu přihlášených pohledávek⁸¹.

Účastnit se schůze věřitelů jsou oprávněni všichni přihlášení věřitelé, dlužník, insolvenční správce a případně i státní zastupitelství či odborová organizace působící u dlužníka-zaměstnavatele. Většinu rozhodnutí schůze přijímá usnesením prosté většiny přítomných či zastoupených věřitelů, počítané podle výše jejich pohledávek (1 Kč = 1 hlas). Věřitelé mohou hlasovat fyzicky, nebo na dálku prostřednictvím hlasovacího lístku⁸².

Klíčovou pravomocí schůze je pravomoc rozhodnout o způsobu, kterým má být oddlužení provedeno. Hlasování probíhá na schůzi věřitelů nebo mimo ni. Schůze se koná

⁷⁹ SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu*. s. 85–86.

⁸⁰ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 400, marg. č. 3.

⁸¹ § 47 IZ.

⁸² K náležitostem vyhláška č. 311/2007 Sb.

tehdy, navrhuje-li to nadpoloviční většina věřitelů podle výše jejich pohledávek, jejichž pohledávky současně činí nadpoloviční většinu nezajištěných přihlášených pohledávek; naopak schůze nařízena nebude, pokud již všichni nezajištění věřitelé hlasovali mimo schůzi za podmínek § 401 IZ. Hlasy dané mimo schůzi se připočtou k výsledkům hlasování na schůzi. Pokud věřitel hlasuje oběma způsoby odlišně, považuje se za rozhodné jeho hlasování na schůzi⁸³.

Koná-li se schůze, věřitelé jsou oprávněni dlužníkovi klást dotazy a mají právo na pravdivou odpověď, nedočkají-li se jí, mohou namítat nepoctivý záměr dlužníka⁸⁴. O volbě způsobu oddlužení nehlasují osoby dlužníkovi blízké ani osoby s ním tvořící koncern. Stejně tak je toto právo – navzdory konstantní kritice – upřeno zajištěným věřitelům dlužníka⁸⁵. Hlasujícím věřitelům náleží i právo namítat, že jsou zde důvody jinak odůvodňující odmítnutí nebo zamítnutí návrhu; musí tak učinit do skončení schůze, popř. do sedmi dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku, později k námitkám nebude přihlíženo. O námitkách rozhodne insolvenční soud v rámci rozhodnutí o schválení oddlužení, přičemž k jejich projednání může nařídit i jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří námitky podali⁸⁶.

2.2.2 Neschválení oddlužení

Důvodem pro neschválení jsou výše totožné jako výše specifikované důvody pro odmítnutí nebo zamítnutí návrhu, přičemž tímto je insolvenčnímu soudu, který existenci těchto důvodů zkoumá z úřední povinnosti, poskytnuta druhá šance zabránit dalšímu pokračování v procesu oddlužení pro případ, že k odmítnutí či zamítnutí návrhu nedošlo omylem na straně soudu (důvod kupř. do té doby zůstal neodhalen), či důvod pro zamítnutí či odmítnutí návrhu vznikl až po rozhodnutí, kterým bylo oddlužení povoleno.

Obdobně jako v dřívější fázi, i zde může soud rozhodnout o řešení úpadku konkurzem podle § 405 odst. 2 IZ. Pokud soud neschválí oddlužení a zároveň neprohlásí na majetek dlužníka konkurz, řízení zastaví, přičemž uloží dlužníkovi zaplatit odměnu kvalifikované osobě a rozhodne o odměně a nákladech insolvenčního správce. V případech, kdy je takto insolvenční řízení zastaveno, se stává upravený seznam pohledávek exekučním titulem pro přihlášené věřitele.

⁸³ § 400–401 IZ.

⁸⁴ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 400, marg. č. 3.

⁸⁵ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. s. 359.

⁸⁶ § 403 IZ.

2.2.3 Oddlužení zpeněžením majetkové podstaty

Pokud bylo schváleno oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, je v usnesení o schválení oddlužení vymezen majetek, který je dlužník povinen vydat ke zpeněžení. Rozhodnutí má obdobné účinky jako prohlášený konkurz, dochází k přechodu dispozičních práv na insolvenčního správce, kterému je dlužník povinen vydat majetek náležející do majetkové podstaty⁸⁷. Nebyl-li podán společný návrh, zaniká k tomuto okamžiku společné jmění, v opačném případě je veškerý majetek manželů považován za majetek společný⁸⁸.

Oproti konkurzu není součástí majetkové podstaty majetek získaný po zveřejnění rozhodnutí, dlužník je oprávněn ponechat si budoucí příjmy⁸⁹. S ohledem na exekuční postižitelnost těchto příjmů může dlužník požádat soud, aby rozhodnutím vyzdil majetek nepodléhající (toliko po dobu oddlužení) vydaným exekučním příkazům⁹⁰. Oddlužení je splněno v okamžiku, kdy správce soudu zašle zprávu o splnění rozvrhového usnesení. Nutno podotknout, že zákon nestanovuje minimální míru uspokojení, které je tímto způsobem nutné dosáhnout⁹¹.

2.2.4 Oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Nezvolí-li věřitelé odlišně (či vůbec), bude schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Primárním rysem této formy oddlužení je pravidelné splácení *řádných* splátek z příjmů dlužníka. Nejčastěji půjde o splátky ze mzdy zaměstnaného dlužníka v rozsahu, v jakém z nich lze provádět srážky v rámci vykonávacího řízení pro přednostní pohledávky⁹². Srážky se provádí z čisté mzdy po odečtení tzv. nezabavitelné částky⁹³, výše může být stanovena odlišně. Zvláštním způsobem, reflektujícím volatilitu příjmů z podnikání, jsou upraveny splátky dlužníka-podnikatele⁹⁴. Dlužník takto musí splácet až do doby, kdy správce předloží zprávu o splnění oddlužení, řádná doba plnění splátkového kalendáře činí tři roky nebo pět let.

Dlužníkovi může být uloženo, aby se podrobil odbornému sociálnímu poradenství. Rozhodnutí může dlužník odvoláním napadnout, pokud mu bylo uloženo vydat majetek, který

⁸⁷ § 406–408 IZ.

⁸⁸ § 408 IZ.

⁸⁹ Srov. § 206, § 407–408 IZ.

⁹⁰ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 408, marg. č. 5; též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2775/2018 (R 5/2020 civ.).

⁹¹ Tamtéž, § 412a, marg. č. 31–32.

⁹² § 398 IZ.; § 279 OSŘ.

⁹³ § 277–278 OSŘ, nařízení vlády č. 595/2006 Sb.

⁹⁴ § 398b IZ.

do majetkové podstaty nenáleží, či pokud mu nebylo vyhověno při stanovení jiné výše měsíčních splátek⁹⁵

Oproti dříve zmíněnému oddlužení zpeněžením majetkové podstaty v tomto případě dlužníkovi náleží dispoziční oprávnění k později dosaženým příjmům, Stejně tak mu náleží dispoziční oprávnění k majetku, který náležel do majetkové podstaty před rozhodnutím, a to s výjimkou předmětů zajištění nebo majetku určeného ke zpeněžení. Majetek získaný po účincích schváleného oddlužení z příjmů nepodléhajících oddlužení nenáleží do majetkové podstaty⁹⁶. Případné dary, dědictví a jiné mimořádné příjmy⁹⁷ je dlužník povinen vydat jako mimořádnou splátku pro věřitele. Bez souhlasu správce je neplatné jednání, kterým dlužník takový majetek odmítne nabýt⁹⁸.

Dlužník ale není povinen vydat majetek, jehož zpeněžením nebude po odečtení nákladů a odměny správce dosažen výtěžek pro věřitele. Dlužníkovi také svědčí ochrana obydlí, ledaže jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího předpisu⁹⁹ násobkem částky na zajištění obydlí v jeho bydlišti¹⁰⁰, přičemž chráněným obydlím může být jakákoli věc nemovitá¹⁰¹ či movitá (i část věci), kterou dlužník užívá trvale či přechodně k uspokojení bytové potřeby a která není obecně přístupná, bez ohledu na to, zda tuto věc dlužník vlastní¹⁰². Dlužník může mít pouze jedno chráněné obydlí.

S institutem chráněného obydlí je spojena řada otázek a bodů pro kritiku. Především úprava jde nad rámec zákonného zmocnění, neboť zákon nezohledňuje osoby s dlužníkem žijící a osoby jím vyživované. Stejně tak není zřejmé, jak má být tento institut posuzován v případě odděleně žijících manželů v řízení o jejich společném návrhu¹⁰³. Chráněno je toliko obydlí, které není předmětem zajištění¹⁰⁴, což limituje aplikační rozsah institutu. Grygar se obává nekalých praktik dlužníků, kteří mohou obydlí chránit i lépe, a to účelovým zřízením

⁹⁵ § 406 IZ.

⁹⁶ § 409 IZ.

⁹⁷ Kupř. daňový bonus, invalidní důchod, odměna za prodej autorských děl – srov. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. 2 VSOL 454/2016, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 NSČR 71/2018.

⁹⁸ § 412 IZ.

⁹⁹ Nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení.

¹⁰⁰ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, s. 212.; § 398 IZ.

¹⁰¹ Jiří Grygar se domnívá, že obydlím může být zásadně toliko nemovitá věc, která objektivně může sloužit k uspokojování bytové potřeby po celý rok (tj. nikoliv stan, kontejner); GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity. *Advokátní deník* [online]. 2019 [cit. 21. 10. 2022]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2019/10/14/chrane-obydli-a-jeho-ustavnepravni-limity/>.

¹⁰² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1103/2020.

¹⁰³ Srov. čl. 78 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.; GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity.

¹⁰⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2020, sp. zn. 2 VSPH 153/2020.

zajištění skutečného či smyšleného dluhu nízké výše ve prospěch kupř. dobrého přítele, který následně vyjádří nesouhlas se zpeněžením zajištění podle § 408 odst. 3 IZ. Byť je uvedené možné posoudit jako nepoctivý záměr, nebude vždy nepoctivé jednání odhaleno¹⁰⁵.

Průběh oddlužení může být na návrh dlužníka či správce jedenkrát přerušeno, a to až na rok, jsou-li pro to důležité důvody. Za trvání přerušeni není dlužník povinen splácet, protože tento institut bývá využíván zejména dlužníky, kteří přišli o zdroj příjmů, ve snaze předejít zrušení oddlužení. Přerušeni ale nejsou dotčeny ostatní povinnosti dlužníka podle § 412 IZ¹⁰⁶. Dobu plnění splátkového kalendáře lze na včasný návrh pro důležité důvody¹⁰⁷, které dlužníkovi bránily ve splnění v řádném termínu, též jednou prodloužit, a to až o šest měsíců, což bývá užíváno zejména tehdy, blíží-li se dlužník limitně míře uspokojení věřitelů pro splnění oddlužení.

Dlužník je povinen v průběhu oddlužení vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, usilovat o její udržení (získání), nesmí odmítnout splnitelnou možnost si příjem obstarat¹⁰⁸. Zároveň má rozsáhlé informační povinnosti, zejména o změně svého bydliště nebo zaměstnání, musí řádně a včas předkládat přehled svých příjmů (případně i daňová přiznání), nesmí příjmy tajit. Nesmí zvláště žádného z věřitelů zvyhodňovat a nesmí přijímat závazky, které by nemohl v době splatnosti splnit¹⁰⁹. Dlužník je obecně povinen vyvíjet veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat k uspokojení pohledávek jeho věřitelů¹¹⁰.

Oddlužení touto formou může být splněno v rozdílných pásmech. Ideálně dojde ke splnění tím, že dlužník uhradí zcela pohledávky svých věřitelů. Častěji ale v praxi dochází ke splnění tehdy, jestliže uhradí v době tří let¹¹¹ od schválení oddlužení nezajištěným věřitelům alespoň 60 % jejich pohledávek, nebo tehdy, jestliže oddlužení nebylo po dobu pěti let od schválení zrušeno a dlužník vynaložil veškeré úsilí, které lze po něm spravedlivě požadovat¹¹².

¹⁰⁵ GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity.

¹⁰⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou.*, s. 208.; SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon.* § 412b, marg. č. 11–12.

¹⁰⁷ Kupř. dlouhodobá hospitalizace, ztráta zaměstnání či jiný obdobný výpadek příjmů způsobený nikoliv zaviněním dlužníka – srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb., s. 40.; naopak nikoliv těhotenství po úpadku – srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1708/2019.

¹⁰⁸ Zásadně má dlužník usilovat o práci, která odpovídá jeho kvalifikaci a schopnostem. Jestliže taková práce na trhu k dispozici není, je povinen přijmout jakoukoliv pracovní pozici, kterou bude schopen vykonávat.; viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 3 VSPH 607/2010.

¹⁰⁹ Srov. následek v § 223–224 TZ, § 418 IZ.

¹¹⁰ Co je spravedlivé, je v tomto případě značně relativní, záleží i na optice, kterou je na úsilí dlužníka nahlíženo; toto lze ale využít i ve prospěch dlužníka – srov. kupř. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. 4 VSPH 1515/2020.

¹¹¹ Pro počátek doby je rozhodný termín první splátky určený insolvenčním soudem – srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. 29 NSČR 12/2013 (R 77/2013 civ).

¹¹² § 412 IZ.

Má se za to, že takové úsilí vynaložil, pokud v této době uspokojil alespoň 30 % pohledávek nezajištěných věřitelů.

Zkrácený režim oddlužení zákonodárce stanovuje specifické typově zranitelné skupiny osob: starobní důchodce a invalidní důchodce ve druhém a třetím stupni, pro které je oddlužení splněno tehdy, jestliže nebylo zrušeno po dobu tří let od jeho schválení. Je sporné, zda je taková úprava nezbytná či legitimní s ohledem na to, že konkrétní starobní důchodce bude nevýjimečně disponovat vyšším, průběžně valorizovaným a nepodmíněným¹¹³ příjmem oproti řadě dlužníků pracujících a zákon nebrání souběhu starobního důchodu s jiným příjmem¹¹⁴. Uvedenou privilegovanou úpravu lze považovat za nekoncepční nástroj sociální politiky¹¹⁵. Pokud již zákonodárce hodlal v oddlužení reflektovat sociální nespravedlnost¹¹⁶, bylo by vhodnější nezvýhodnit celou zvláště zranitelnou skupinu *in abstracto*, ale umožnit to v konkrétním případě.

Vhodné je omezení opakovaného užití měkkého režimu těmito dlužníky, byť ani to není zcela vyloučeno, existují-li pro opětovné zvýhodnění zvláště významné důvody (podle literatury zejména zdravotní stav, příčiny úpadku, časová prodleva od minulého oddlužení). Nezamýšleným je zajisté otevření prostoru pro zneužití benevolence tím, že senioři mohou být nátlakem nuceni k přijímání dluhů za třetí osoby¹¹⁷.

Speciální privilegované pásmo mají i osoby, jejichž dluhy vznikly alespoň ze dvou třetin jejich výše před dosažením 18 let věku. I pro tyto dlužníky je oddlužení splněno, nebylo-li zrušeno po dobu tří let od jeho schválení¹¹⁸.

¹¹³ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 412a, marg. č. 20.; STRNAD, Zdeněk In: KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1492.

¹¹⁴ § 37 z. č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.; CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, s. 145.

¹¹⁵ Opačný názor kupř. v BLAFKOVÁ, Kristýna. *Zkrácené režimy oddlužení (Rigorózní práce)* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/47411/1/Rigorozni_prace_BlafkovaK_2020%20.pdf, s. 54–55.

¹¹⁶ Srov. HAVEL, Bohumil. Neminuli jsme v insolvenčním právu něco? Neztratili jsme směr? In.: VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvenční právo 2008–2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 233–241.

¹¹⁷ BLAFKOVÁ, Kristýna. *Zkrácené režimy oddlužení (Rigorózní práce)*, s. 56.

¹¹⁸ § 412a IZ.

2.3 Fáze řízení po rozhodnutí o schváleném oddlužení

2.3.1 Možnosti věřitelů po schválení oddlužení

Věřitelé mohou rozhodnutí, kterým je oddlužení schváleno, napadnout tehdy, pokud byl schválen jiný způsob oddlužení, než pro který hlasovali, anebo pokud nesouhlasí s nižší výší splátek v případě schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Nevýjimečně to bude až v tento moment, kdy budou moci účinně namítat, že nebyly splněny podmínky subjektivní přípustnosti oddlužení, resp. že bylo oddlužení povoleno i přes existenci dluhů z podnikání a jejich nesouhlas s oddlužením¹¹⁹.

Pokud ale již oddlužení bylo pravomocně schváleno, mohou tvrdit skutečnosti, pro které by mělo být oddlužení zrušeno, a mohou se odvolat ještě proti rozhodnutí, kterým soud přizná osvobození. Rovněž se mohou odvolat proti rozhodnutí, kterým soud namísto oddlužení prohlásí na majetek dlužníka konkurz, nebo kterým zastaví řízení. Po zastavení řízení se mohou domáhat vymožení pohledávky na základě upraveného seznamu pohledávek ve vykonávacím řízení¹²⁰.

Ve lhůtě tří let od právní moci rozhodnutí, kterým bylo přiznáno osvobození, mohou věřitelé navrhnout odejmutí osvobození, vyjde-li najevo, že bylo osvobození přiznáno v důsledku podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Toto právo nemají věřitelé, kteří takové skutečnosti mohli dříve uplatnit námitkou, a neučinili tak¹²¹. Pokud je dlužník pravomocně osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, věřitelé ztrácejí možnost tyto pohledávky vymáhat, nepozbývají ale právo si případné plnění ponechat, nejde o bezdůvodné obohacení¹²². Zajištěnému věřiteli zůstává právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění, pokud již ke zpeněžení nedošlo. Je ovšem limitován ve vztahu k pohledávkám, které se v insolvenčním řízení neuspokojují, neboť těch se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení¹²³.

2.3.2 Zrušení schváleného oddlužení

Bylo-li oddlužení schváleno, soud v rámci dohledové činnosti sleduje plnění povinností dlužníkem. Již schválené oddlužení lze zrušit, neplní-li dlužník podstatné povinnosti, zavínil-li po schválení oddlužení vznik peněžitého závazku a tento řádně neuhradil, nebo pokud

¹¹⁹ § 397 odst. 3 IZ.

¹²⁰ § 396, 405 a 418 IZ.

¹²¹ § 416–417 IZ.

¹²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sen. zn. 29 Cdo 3509/2010 (R 63/2011 civ.).

¹²³ § 414 IZ.

vyjdou najevo skutečnosti zakládající důvodné pochyby o nepoctivosti záměru¹²⁴. Důvodem je též nesplácení superprioritních pohledávek v plné výši po dobu delší než tři měsíce, jestliže dlužník zavinil svoji neschopnost tyto splácet. Též může být zrušeno, navrhne-li to dlužník¹²⁵.

V praxi bývá oddlužení zrušeno zejména pro porušení povinností podle § 412 IZ, přičemž postačí jedno porušení, odůvodňuje-li to jeho závažnost.

Má se za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku podle § 418 odst. 1 písm. b), pokud je splnění tohoto závazku vymáháno ve vykonávacím řízení. Ač se objevují názory, že nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce nevypovídá o zavinění ve vztahu ke vzniku dluhu¹²⁶, lze oponovat tím, že účelem vykonávacího řízení je vynucení povinnosti, která nebyla splněna dobrovolně, s čímž jsou spojeny i dodatečné náklady; přinejmenším ty jsou kauzální k nesplnění povinnosti dobrovolně. Rovněž je nutné zmínit, že je řešena finanční nekázeň dlužníka, je tak namístě užít i důraznějších postupů. Nepříznivé následky může dlužník odstranit úhradou dluhu, přičemž k tomuto mu nezřídka bude poskytnuta dodatečná lhůta¹²⁷.

S rozhodnutím o zrušení oddlužení je spojeno prohlášení konkurzu nebo zastavení řízení. Oddlužení lze zrušit, jen dokud soud nevezme na vědomí splnění oddlužení, v tento okamžik již může pouze nepřiznat osvobození. Dlužník je oprávněn trvat na tom, aby před zrušením oddlužení bylo nařízeno jednání, v takovém případě je jednání nezbytné. Dlužník má též právo se proti rozhodnutí odvolat¹²⁸. V případě společného oddlužení manželů postačí pro zrušení toliko neplnění povinností jedním z manželů, má-li být v tomto případě zrušeno oddlužení na návrh dlužníka, je nutné, aby takový úkon učinili manželé společně¹²⁹. Judikatura stanovila, že pokud insolvenční soud přemění oddlužení manželů na konkurz, probíhá i dál pouze jedno řízení¹³⁰.

2.3.3 Osvobození od placení pohledávek

Výsledkem pro dlužníka úspěšného oddlužení je jeho osvobození od splácení dosud neuspokojených pohledávek včetně těch, které se v řízení neuspokojují nebo nebyly přihlášeny. Tyto pohledávky mají dále povahu naturální obligace. Dotčeny nejsou pohledávky

¹²⁴ Výslovně doplněno Revizní novelou, zákonodárce tímto toliko reflektoval ustálenou judikaturu (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 (R 86/2013 civ.).

¹²⁵ § 395 a 418 IZ.

¹²⁶ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 418, marg. č. 6.

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 2 VSOL 369/2011; usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 3 VSPH 902/2015.

¹²⁸ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 418.

¹²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 VSOL 1201/2016.

¹³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017.

vzniknuvší po úpadku, pohledávky z titulu peněžitého trestu za úmyslný trestný čin, pohledávky na náhradu škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti, pohledávky na výživném ze zákona a pohledávky na náhradu újmy způsobené na zdraví¹³¹. Je otázka, zda by do tohoto výčtu nebylo vhodné zařadit i dluhy vzniknuvší tehdy, kdy se dlužník fakticky nachází v úpadku, a ač měl a mohl vědět, že tyto dluhy nebude schopen splnit, je přijme. Obvykle soud rozhodne o přiznání osvobození společně s usnesením, kterým bere na vědomí splnění oddlužení, neučiní-li tak¹³², může o přiznání dlužník požádat. Proti rozhodnutí o tomto návrhu náleží dlužníkovi odvolání.

V případě společného oddlužení manželů jsou osvobozeni oba, či nikdo. Podal-li návrh jen jeden manžel, jenž sám plnil povinnosti v oddlužení, bude osvobozen toliko on. Osvobozeno nebude (ani ve výši hypotetického podílu) společné jmění, které je i po osvobození možné postihnout ve vykonávacím řízení¹³³.

Ani pokud bylo dlužníkovi osvobození přiznáno, nemá jistotu, že toto beneficium je konečné. Do uplynutí tří let od pravomocného přiznání může soud osvobození zrušit, jestliže po návrhu věřitele vyplyne, že bylo přiznáno na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům¹³⁴. Takový návrh může učinit věřitel, který nemohl stejné důvody uplatnit v řízení dříve námitkou. *Ex lege* osvobození zaniká, pokud byl dlužník do tří let po jeho přiznání odsouzen pro úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele. Dlužník se může odvolat. Zánik osvobození nemá vliv na pohledávky věřitelů, kteří se na protiprávním jednání dlužníka podíleli¹³⁵.

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sen. zn. 29 Cdo 3509/2010 (R 63/2011 civ.).

¹³² Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. 29 NSČR 19/2017, též usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sen. zn. IV. ÚS 1693/18.

¹³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 1 VSPH 445/2012.

¹³⁴ Aktivně legitimovaný je podle judikatury i věřitel, jehož pohledávka v insolvenčním řízení nebyla přihlášena, ač být měla – srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2017, sen. zn. 29 NSČR 186/2017, též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 NSČR 62/2016 (R 135/2017 civ.).

¹³⁵ SPRINZ, Petr, CHYTIL, Petr In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon*. § 417, marg. č. 4.

3. Procesní postavení dlužníka a jeho věřitelů v oddlužení

3.1 Postavení dlužníka a věřitelů, zásada rovnosti účastníků řízení

Jak již bylo výše v práci popsáno, novelizace insolvenčního zákona přinesly řadu významných změn v postavení dlužníka vůči jeho věřitelům, přičemž převážná část těchto změn byla ku prospěchu dlužníků. Jen pro připomenutí, šlo kupř. o rozšíření subjektivní přípustnosti, odstranění kvantitativní 30 % bariéry, odstranění povinnosti předkládat seznam závazků a zavedení privilegovaných pásem pro plnění splátkového kalendáře.

Nesporný je i úmysl zákonodárce oddlužení pro dlužníky usnadnit, jelikož tento záměr opakovaně deklaroval v důvodových zprávách k jednotlivým novelám. V této podkapitole se tak autor zabývá zejména otázkou souladnosti těchto změn se zásadou rovnosti účastníků řízení, další podkapitola je soustředěna na možné pohnutky zákonodárce.

Z důvodové zprávy k IZ byla patrná vůle zákonodárce posílit postavení věřitele oproti ZKV, to primárně tím, že bylo věřitelům umožněno ovlivnit způsob řešení úpadku (též způsob oddlužení), posílením kontrolních pravomocí věřitelských orgánů a možností věřitelů zvolit insolvenčního správce.¹³⁶ Nutné je upozornit na úpravu svolání schůze věřitelů v oddlužení v důsledku zákona č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, přičemž *de lege lata* je svolání schůze v oddlužení zásadně fakultativním krokem¹³⁷. V druhé kapitole bylo popsáno, jakým způsobem byl omezen vliv věřitelů na způsob řešení úpadku v souvislosti se souhlasem s oddlužením při existenci dluhů z podnikání dlužníka.

Jednou z výzkumných otázek této práce je otázka existence rozporu mezi právní úpravou oddlužení a zásadou rovnosti účastníků řízení zakotvenou v čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod a v čl. 36 Ústavy. Na úvod je třeba zdůraznit, že není garantována rovnost absolutní, rovnost účastníků řízení je míněna toliko rovnost zbraní, tj. přiměřená možnost hájit své zájmy za podmínek, které účastníka řízení nestaví do podstatně nevýhodnější situace než jeho protistranu (kupř. tím, že v určité části řízení nebudou naprosto vyloučena práva účastníka reagovat na úkony druhého účastníka před vydáním rozhodnutí¹³⁸).

V judikatuře ÚS se ustálil tzv. test rovného zacházení s účastníky řízení, složený z posouzení, zda 1) jde o srovnatelné jednotlivce (účastníky řízení); 2) je s nimi zacházeno odlišně; 3) odlišné zacházení je k tíži dotčené strany a 4) zda je odlišnost ospravedlnitelná,

¹³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., obecná část.

¹³⁷ Srov. § 47 IZ, ve znění zákona č. 377/2015 a ve znění zákona č. 64/2017 Sb.

¹³⁸ Viz podkapitulu 2.1.4.

tj. sleduje legitimní zájem a je přiměřená¹³⁹. Existence rovnosti zbraní dlužníka a věřitele je otázkou velmi komplexní, přičemž s ohledem na odlišnou úlohu v řízení je třeba přistupovat před učiněním kategorického závěru zdrženlivě.

Prvotně je nezbytné zodpovědět, zda srovnáváme srovnatelné. Z judikatury je zřejmé, že ÚS považuje dlužníka a věřitele za subjekty, u nichž je tato komparace přípustná, byť disponují odlišnou procesní rolí a mají odlišný katalog práv i povinností¹⁴⁰. Odlišnost v postavení dlužníka a věřitelů je přirozená s ohledem na charakter řízení, z novelizací IZ a důvodových zpráv je patrný záměr zákonodárce zacházet s dlužníkem příznivěji.

Bez větších nesnází lze dovodit, že odlišné zacházení dlužníkovi svědčí, neboť buď dosáhne osvobození od placení dluhů, nebo se neúspěšným oddlužením jeho postavení oproti původnímu stavu nikterak nezhorší. Ač původní idea oddlužení vzbuzovala naději, že osvobození bude motivovat dlužníka k úsilí, které vyústí v lepším uspokojení věřitelů oproti konkurzu, čímž by výsledkem oddlužení byla tzv. *win-win* situace, v realitě má i tento způsob řešení úpadku povahu hry s nulovým součtem.

Konečné zodpovězení výše zmíněné výzkumné otázky tak stojí na posouzení, zda je odlišné zacházení kryto legitimním zájmem, a zda je přiměřené. Oddlužením dochází k *nucené* redistribuci prostředků, neboť dlužník se zbaví dluhů jen tehdy, ztratí-li věřitelé též oprávnění pohledávky vymáhat¹⁴¹. Otázka legitimacy úzce souvisí s imanentním konfliktem principu solidarity a zájmem věřitelů o co nejvyšší uspokojení jejich pohledávek.

3.2 Princip solidarity a zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů

Primárním právem věřitele v oddlužení (a insolvenčním řízení obecně) je právo uplatnit pohledávku, kterou má za dlužníkem, a obdržet alespoň její část v rámci poměrného uspokojení. V § 5 písm. a) IZ je pak zakotvena zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů. Nutno zmínit, že již ve svém původním znění insolvenční zákon stavěl oddlužení tak trochu mimo ostatní způsoby řešení úpadku (srov. dikci § 1 IZ), čímž je zdůrazněno, že účelem oddlužení není jen prosté rozdělení aktiv dlužníka mezi jeho věřitele. V oddlužení je tak již od počátku patrná i významná sociální dimenze.

I přes výše zmíněné má být zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů v oddlužení uplatněna. S pozorností je tak třeba sledovat změny v požadavcích na ekonomickou nabídku, kterou musí dlužník svým věřitelům v oddlužení poskytnout – již není stanovena žádná pevná

¹³⁹ KOPA, Martin. Čl. 37 In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod* [online databáze]. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz, čl. 37, marg. č. 64–67.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2022, sen. zn. Pl. ÚS 104/2020.

¹⁴¹ ŠEVČÍK, Daniel. Radosti a strasti insolvenčních správců v ČR In: VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvenční správa 2008–2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 153.

procentuální hranice, kterou musí plnění dlužníka překročit. Původní znění IZ počítalo s minimální mírou 30% uspokojení věřitelů, přičemž tato hranice nebyla výsledkem širokého společenského konsenzu, byla nadiktována shora, po dohodě zákonodárce s bankovním sektorem¹⁴². Třebaže věřitelé poskytující v rámci svého podnikání úvěry počítají s tím, že každý dluh nebude splněn v plné výši (běžné riziko podnikání reflektované úrokem, zajištěním pohledávky), stejné nemusí platit o jiných věřitelích dlužníka. Po oddlužovací novele veskrze postačí, splácí-li dlužník po dobu pěti let částku 2 178 Kč, přičemž mezi nezajištěné věřitele se rozdělí jen polovina¹⁴³.

V předchozí podkapitole bylo zmíněno, že v rámci oddlužení fakticky dochází k ingerenci státu do závazku mezi dlužníkem a každým z jeho věřitelů. V důsledku tohoto zásahu věřitel přichází o svůj nárok a jeho pohledávka se stává pouhou naturální obligací. Je přitom otázka, zda takový zásah do práv věřitelů sleduje legitimní cíl, a zda se jedná za současných podmínek o zásah přiměřený.

Havel naznačuje přílehlavou paralelu mezi oddlužením a vyvlastněním (přesněji jde o nucené omezení vlastnického práva, neboť pohledávky osvobozením nemění vlastníka, ale stálý vlastník přichází o možnost je vymáhat soudní cestou), které je možné v souladu s čl. 11 odst. 4 Listiny toliko ve veřejném zájmu, na základě zákona a za náhradu¹⁴⁴. Analogicky tak lze při úvahách ospravedlnitelnosti odlišného zacházení s věřitelem zohlednit existenci náhrady a veřejného zájmu na oddlužení dlužníka.

Změny zákonodárce opakovaně zdůvodňuje snahou vrátit dlužníky zpět do legální ekonomiky a sociální soudržnosti s touto skupinou obyvatel. Je však otázka, zda tento zájem převažuje nad vlastnickým právem věřitele. Naopak nehraje roli, jak velkému okruhu osob je toto nucené omezení vlastnického práva ku prospěchu¹⁴⁵. Za předpokladu, že uznáme legitimitu tohoto záměru, resp. existenci veřejného zájmu na tom, aby se dlužníci zapojili do standardního tržního prostředí, se musíme pozastavit nad otázkou přiměřenosti nástrojů, které k tomuto zákonodárce volí.

Současná právní úprava oddlužení je špatným kompromisem. Systematicky je oddlužení zařazeno v insolvenčním zákoně, jde o způsob řešení úpadku dlužníka a měla by směřovat k poměrnému uspokojení věřitelů, fakticky již ale převládá sociální aspekt

¹⁴² KRHUT, Rostislav. Teoretická východiska oddlužení In: VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008–2020: Data / Názy / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 100.

¹⁴³ Tj. pro věřitele alespoň 65 350 Kč; V poslední době dochází k obratu, kdy soudy vyzývají k úhradě minimálně 30 % – srov. kupř. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 11. 2022, sp. zn. KSHK 33 INS 5840/2021.

¹⁴⁴ HAVEL, Bohumil. Neminuli jsme v insolvenčním právu něco? Neztratili jsme směr? s. 240.

¹⁴⁵ TOMOSZEK, Maxim, VOMÁČKA, Vojtěch. In: HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, čl. 11, marg. č. 92–93.

a oddlužení se stává nástrojem sociální politiky. Uvedený názor vyjádřil i Havel, když napsal: „Uvážíme-li totiž, že veřejně sdíleným cílem podobných novel je podpora konkrétních skupin dlužníků, aniž by bylo zjevné, zda je jejich ochrana třeba, je absence (ignorance) ochrany legitimních věřitelů důkazem toho, že se ve skutečnosti jedná o sociální podporu, nikoliv modifikaci nástrojů insolvenčního práva.“¹⁴⁶

Sanační způsoby řešení úpadku stojí na myšlence, že stejného nebo většího uspokojení věřitelů se dá dosáhnout i bez ekonomické likvidace dlužníka. To ale neznamená, že by čistý štít dlužníka měl mít větší význam než majetkové zájmy jeho věřitelů – v případě reorganizace insolvenční zákon explicitně upravuje tzv. test nejlepšího zájmu věřitelů¹⁴⁷, tedy platí, že podmínkou schválení reorganizačního plánu je to, že každý věřitel obdrží v případě reorganizace dlužníka stejné nebo vyšší plnění, než které by obdržel, kdyby byl dlužníkův úpadek řešen konkurzem. Obdobný test známe i z úprav oddlužení v sousedních právních rádech¹⁴⁸.

Důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu označila oddlužení za *druhou šanci*¹⁴⁹. Význam slova *šance* je rozdílný od slova *garance*. Hovoří-li se o poskytnutí šance, implikuje nutnost určité činnosti a úsilí, které musí dlužník vynaložit, chce-li z poskytnuté šance na osvobození těžit, šanci využít. Současné podmínky osvobození jsou ale nastaveny tak mírně, že jde veskrze o symbolické požadavky.

Podle dat dostupných v insolvenčním rejstříku a dat publikovaných InsolCentrem každoročně přibude téměř 22 tisíc nových oddlužení, 90 % dlužníků pak dosáhne osvobození¹⁵⁰. Uvedená statistika vypovídá o tom, že úsilí, které v současné době dlužník musí vynaložit, není nikterak velké.

¹⁴⁶ HAVEL, Bohumil. Neminuli jsme v insolvenčním právu něco? Neztratili jsme směr? s. 240–241.

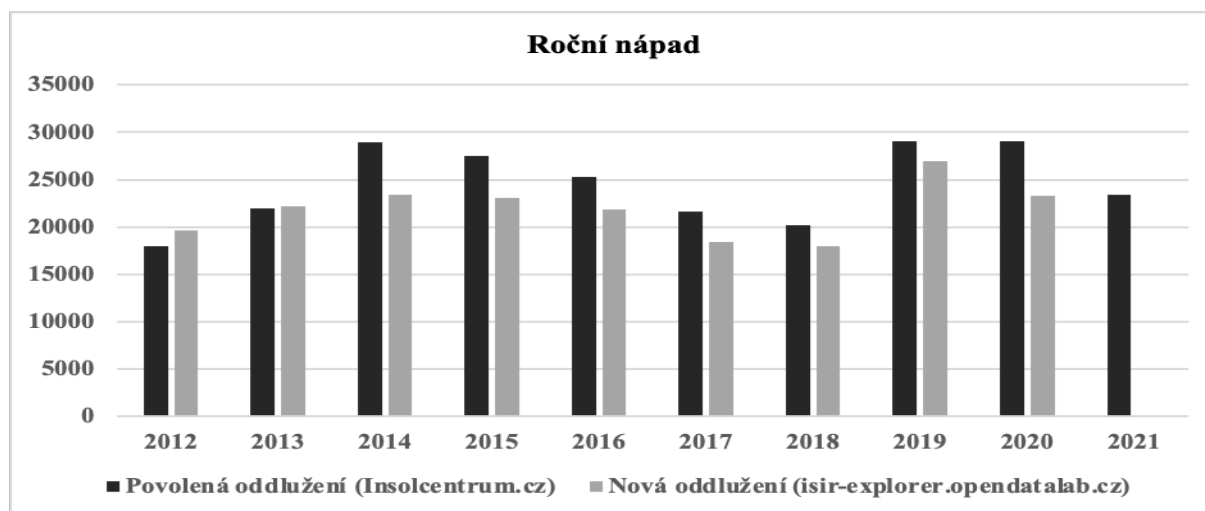
¹⁴⁷ § 348 odst. 1 písm. d) IZ.

¹⁴⁸ Srov. podkapitolu 4.2.

¹⁴⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb., obecná část.

¹⁵⁰ <https://isir-explorer.opendatalab.cz>, <https://www.insolcentrum.cz>.

Graf č. 1: Průměrný roční nápad

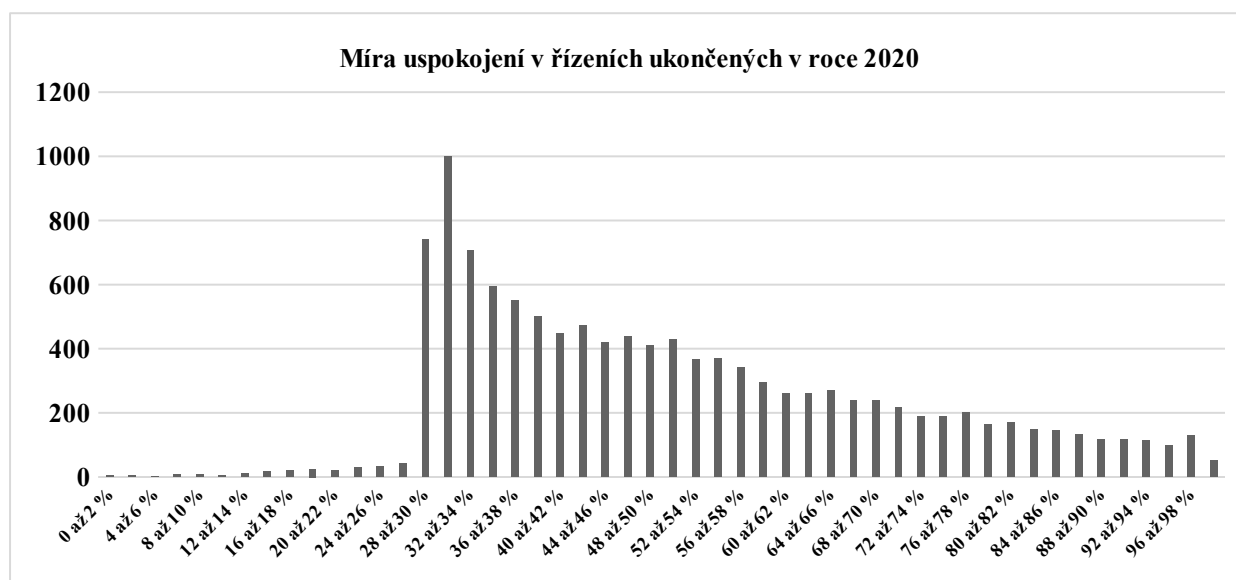

Pozn. V ISIR je použit výraz „nová oddlužení“, aniž by bylo patrné, od jaké fáze jsou řízení počítána a statisticky vedena. Proto se v práci vychází z nižších, strážlivějších čísel uváděných v datech zveřejněných InsolCentrem.

Zdroj dat: <https://isir-explorer.opendatalab.cz>; <https://www.insolcentrum.cz>

Dále je třeba uvést, že byt' je povinností dlužníka usilovat o co nejvyšší uspokojení jeho věřitelů, v praxi největší počet oddlužení končí uspokojením věřitelů v míře 30–32 % (v roce 2020 šlo o 1 001 řízení z celkového počtu 11 767). Počet řízení s vyšším uspokojením ve statistice lineárně klesá. Tuto statistiku lze interpretovat s lehkým cynismem poměrně snadno, dlužník nemá sebemenší motivaci k tomu, aby uhradil více, než kolik uhradit musí, aby se uplatnila domněnka podle § 412a odst. 1 písm. c) IZ.

Graf č. 2: Míra uspokojení v řízeních ukončených v roce 2020

Zdroj dat: <https://isir-explorer.opendatalab.cz>

Většina dlužníků nemá problém s překročením 30% hranice a zajisté by neměla problém poskytnout i uspokojení vyšší. Současná právní úprava dlužníky nicméně nikterak významně nemotivuje k tomu, aby o vyšší uspokojení věřitele usilovali. Fakticky tak ani nebyl důvod pro odstranění minimální procentní hranice uspokojení, které by dlužník musel být schopen splnit. S ohledem na míru úspěšnosti, resp. procento dlužníků, kteří osvobození dosáhnou, je též zřejmé, že další zmírnění podmínek není důvod, nemá-li ovšem zákonodárce v úmyslu z osvobození dlužníka od placení pohledávek učinit nárokovou sociální pomoc.

Při zamyšlení se nad existencí veřejného zájmu na osvobození zadlužené části společnosti od jejích dluhů musí autor konstatovat, že je věcí zákonodárce, jak hodlá utvářet svoji sociální politiku. Pokud zamýšlí z oddlužení učinit v podstatě nepodmíněnou formu sociální pomoci, je to jistě v jeho pravomoci. Nicméně je třeba zdůraznit, že až doposud jde o sociální pomoc hrazenou ze soukromých prostředků (jsou to věřitelé, kdo ztrácí možnost své pohledávky vymáhat, nikoliv stát), přičemž pokud hodlá oddlužením zákonodárce realizovat svoji sociální politiku, měl by tak činit transparentně a hradit náklady této pomoci ze státního rozpočtu.

Připomínaje výše nastíněnou paralelu mezi osvobozením od placení pohledávek a nuceným omezením vlastnického práva, je nutné naděst otázku náhrady, která by za toto omezení vlastnického práva věřitelům příslušela.

V roce 2021 byl každý dlužník po splnění oddlužení osvobozen od placení pohledávek nezajištěných věřitelů v průměrné výši 413 tis. Kč (v roce 2020 ve výši 382 tis. Kč)¹⁵¹. Pokud by měl osvobozené pohledávky stát nezajištěným věřitelům nahrazovat, představovalo by to při průměrném ročním nápadu pro státní rozpočet každoroční výdaj ve výši téměř 8 mld. Kč. Výdaj v tomto rozsahu jistě není v současné krizi veřejných financí průchozí.

Autor si rovněž dovolí konstatovat, že lze pochybovat o ochotě společnosti poskytovat dlužníkům druhou šanci, kterou má oddlužení umožnit, kdyby náklady této pomoci vyžadovaly kupř. vyšší daňové zatížení. Lze se také zamyslet nad otázkou, zda je mravné, aby tuto sociální podporu hradila jen určitá část obyvatel (věřitelé).

¹⁵¹ VESELÁ, Jarmila. Charakteristiky lidí v oddlužení In VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008–2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 113.

Tabulka č. 1: Průměrná výše pohledávek (v Kč) nezajištěných věřitelů, od jejichž placení je dlužník osvobozen

Rok	Praha	Zlínský kraj	Jihočeský kraj	Pardubický kraj	Jihomoravský kraj
2020	457 748,45	407 637,72	404 126,44	402 282,79	400 116,56
2021	492 897,62	387 704,64	722 954,63	370 114,6	339 875,8
Rok	Plzeňský kraj	Liberecký kraj	Kraj Vysočina	Ústecký kraj	Olomoucký kraj
2020	379 693,4	375 131,83	361 563,69	349 259,1	346 257,56
2021	370 964,2	487 976,35	457 652,95	360 809,7	383 885,97
Rok	Královéhradecký kraj	Karlovarský kraj	Středočeský kraj	Moravskoslezský kraj	Průměrná hodnota
2020	397 740,04	337 453,46	389 189,55	335 441,16	381 688,70
2021	282 363,74	277 490,24	449 362,11	400 066,52	413 151,36

Zdroj dat: <https://isir-explorer.opendatalab.cz>

V ideálním případě by insolvenční řízení zvládlo naplňovat princip solidarity za souladu se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů, nicméně v realitě lze usilovat jen o nejméně špatný kompromis.

S ohledem na stupeň ideového a hodnotového vývoje společnosti je nepochybné, že dlužníky nelze izolovat od zbytku společnosti, a že řešení jejich úpadku musí být vedeno s respektem k jejich elementární důstojnosti. Uvedené nebylo pravidlem vždy, s úpadkem historicky byly spojeny významné infamující účinky, a ještě v první polovině 19. století bylo legálním prostředkem vymáhání pohledávek vězení pro dlužníky, i v pozdějších obdobích pak bylo v důsledku řízení o úpadku dlužníkovi dočasně odňato pasivní i aktivní volební právo a bylo mu zakázáno vykonávat určitá povolání¹⁵²¹⁵³.

Krhut v minulosti poukazoval na to, že v české úpravě „není oddlužení nástroj pro svěťce, kterým se přihodila nahodilá ekonomická nehoda, ale nabídka pro ekonomické hříšníky, kteří chtějí stav svého hospodaření napravit“¹⁵⁴. S ohledem na hodnotovou proměnu společnosti je patrné, že tyto hříšníky není třeba svrhnout do pekel, je ale otázka, zda by si v oddlužení neměli zažít alespoň očistec.

¹⁵² Vězení pro dlužníky na našem území fungovala až do roku 1868, přičemž Rakousko-Uhersko bylo jednou z prvních evropských zemí, která tento způsob vymáhání dluhů zakázala.

¹⁵³ HORÁK, Ondřej, MOLNÁR, Petr. Proměny relevance cti v českém právu 19. a první poloviny 20. století, se zvláštním zohledněním občanského a úpadkového práva. *Acta Iuridica Olomuncensia*, 2013, č. 8, s. 71–80.

¹⁵⁴ KRHUT, Rostislav. Teoretická východiska oddlužení, s. 103.

Úprava oddlužení od počátku stála na principu, že právo věřitelů na uspokojení jejich pohledávek musí v zájmu solidarity do určité míry ustoupit. Bylo ale argumentováno tím, že toto řešení bude výhodné pro obě strany, neboť dlužník se bude snažit splácet co nejvíce, aby na osvobození od dluhů dosáhl. To by ale fungovalo jen tehdy, kdyby osvobození bylo beneficiem mnohem vzácnějším. Lze kupř. zvažovat, zda by podmínkou pro povolení oddlužení nemělo být splnění *testu nejlepších zájmů*, jehož naplnění je vyžadováno pro schválení reorganizačního plánu v reorganizaci, a jehož splnění pro určení splátkového kalendáře vyžaduje i slovenský zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnění niektorých zákonov v § 168c odst. 5, kdy splátkovým kalendářem musí být zásadně dosaženo o 10 % vyššího uspokojení nezajištěných věřitelů, než kterého by se jim dostalo v konkurzu.

3.3 Oddlužení dnes a v budoucnu

V předchozích podkapitolách se autor zabýval konformitou účinné právní úpravy oddlužení se zásadou rovnosti účastníků řízení, jakož i vztahem mezi principem solidarity a zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů.

S přihlédnutím k tomu, že dlužník je v úpadku, a tedy zpravidla není schopen splnit své dluhy v plné výši, je patrné, že nelze považovat za porušení zásady rovnosti jen to, že je mu část dluhů odpuštěna. Nicméně i zde platí *est modus in rebus*, přičemž každé zmírnění podmínek oddlužení pro dlužníka musí být přesvědčivě zdůvodněno a musí jít ruku v ruce s posílením pravomocí jeho věřitelů v řízení. K tomu ale nedochází. Dosavadní novelizace nedůvodně zlepšovaly postavení dlužníka v oddlužení, přičemž zákonodárce současně limituje nástroje, kterými v původním znění insolvenčního zákona věřitelé disponovali. Autor se domnívá, že současná úprava není zcela souladná se zásadou rovnosti účastníků řízení, a to již jen tím, že až do povolení oddlužení věřitelé v podstatě postrádají možnost proti oddlužení účinně brojit.

Havel píše, že „*tendence směřující k ochraně stigmatizovaných dlužníků nejsou projevem insolvenčního práva, ale projevem klamu, jedno, že (snad) s bohulibým účelem, a také sociálního fanatismu, který devastuje racionalitu části insolvenčního práva a přivádí dlužníky k morálnímu hazardu při jejich volbách*¹⁵⁵“. Lze přitom zcela souhlasit s tím, že současná úprava oddlužení zcela nezapadá do rámce insolvenčního řízení, ve kterém by měl být primárně sledován zájem na rozdělení majetkové podstaty mezi věřitele podle zásad

¹⁵⁵ HAVEL, Bohumil. Nemínuli jsme v insolvenčním právu něco? Neztratili jsme směr? s. 241.

poměrného uspokojení, přičemž ten jistě může být principem solidarity moderován, neměl by ale být úplně popřen.

Autor se tak domnívá, že platí hypotéza vyslovená v úvodu této práce, tj. *novelizací institutu oddlužení došlo k posílení postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů tím, že došlo k razantnímu zmírnění podmínek, za kterých je dlužníkovi umožněno dosáhnout osvobození od placení pohledávek, za současného omezení pravomocí věřitelů v insolvenčním řízení, a to v takové míře, že právo věřitelů na uspokojení jejich pohledávek ustupuje dlouhodobému cíli zákonodárce, který formou institutu oddlužení realizuje svoji sociální politiku.*

Insolvenční zákon byl přijímán s tím, že existuje společenský konsenzus na tom, že má dostat druhou šanci, pokud se rozhodne své dluhy řešit. Současná úprava podle autora této práce ale dlužníkovi poskytuje mnohem více než jen šanci. Je ale otázka, jak se veřejnost postaví k dalším změnám ve prospěch dlužníků.

Jak upozorňuje Veselá, přízeň veřejnosti může být velmi vrtkavá. Není jisté, že veřejnost bude pozitivně vnímat selektivní podporu dosavadních stabilních dlužníků v současné době, kdy krize dopadá na mnohem širší okruh osob. Veselá tvrdí, že „*Česká republika by se tak po zestárnutí jedné generace mohla posunout do statusu polarizované společnosti, kterou jsme v poslední době mohli vidět na záběrech demonstrací např. z Francie nebo USA*“¹⁵⁶. Bez ohledu na to, zda jsou takové předpovědi strážlivé, či naopak přehnaně dramatické, je třeba vnímat proměnlivost veřejného mínění. To, že je veřejnost vůči dlužníkům přísnější než zákonodárce, napovídá kupř. kvantitativní výzkum agentury STEM/MARK z roku 2021. Podle tohoto průzkumu by mělo být splaceno 80 %, aby s mírou uspokojení věřitelů souhlasila alespoň polovina dotazovaných. Většina respondentů by byla proti odpuštění dluhu, ze kterého by bylo splaceno méně než 30 %, 56 % dotazovaných by trvalo na úplném splacení dluhu¹⁵⁷.

Vztah mezi veřejným míněním a změnami právní úpravy oddlužení je tak komplikované určit. Lze jen odhadovat, že legislativu v této oblasti ovlivňuje především mínění specifického okruhu osob (dlužníků, zájmových organizací). Presumovat lze též vliv snahy zapůsobit na vybranou, snadněji ovlivnitelnou část elektorátu. Sluší se však ujasnit, že k zodpovězení této otázky podrobnějším způsobem by byl nutný podrobnější výzkum. Není též zřejmé, nakolik je zákonodárce úspěšný v reagování na proměny veřejného mínění v průběhu času.

¹⁵⁶ VESELÁ, Jarmila. Charakteristiky lidí v oddlužení, s. 125.

¹⁵⁷ *Půjčky, dluhy, a jejich odpouštění – závěrečná zpráva z kvantitativního výzkumu.* [online]. Praha: STEM/MARK, 2021. Dostupné z: https://www.asociaceveritelu.cz/wp-content/uploads/2021/03/ČAV_Přůzkum_2021_závěrečná-zpráva.pdf.

Vláda v roce 2019 předložila návrh zákona, který implementuje evropskou směrnici o restrukturalizaci a insolvenční¹⁵⁸. Směrnice ukládá členským státům zkrátit dobu, po které mohou být podnikatelé oddluženi, na nejvýše tři roky, přičemž *doporučuje* obdobný krok i ve vztahu k dlužníkům, kteří podnikateli nejsou. Zákodárce nicméně zvolil cestu plošného zkrácení délky oddlužení na tři roky pro všechny fyzické osoby, přičemž naopak nechce zavést opatření, která by umožnila sankční prodloužení doby či zohledňovat povahu dlužníkových závazků¹⁵⁹. Uvedené bezpochyby bude mít dopad na výši plnění, které věřitelé v budoucnu v oddlužení obdrží¹⁶⁰. Nejen z toho důvodu je návrh kritizován odbornou veřejností¹⁶¹, návrh potvrzuje ustálený trend v právní úpravě oddlužení, kterým je postupné zlepšování postavení dlužníka.

Tento návrh zákona se ve světle výše uvedeného nejeví vhodný. Autor se domnívá, že zákonodárce stojí před rozhodnutím o budoucí koncepci institutu oddlužení. Ze současného stavu se lze posunout jen dvěma směry: zákonodárce buď uzná, že v oddlužení vidí nástroj sociální politiky, a začne tento nástroj využívat transparentně a vyčlení prostor pro s tím spojené výdaje ve státním rozpočtu, anebo se rozhodne navrátit k původní myšlence za oddlužením jako šanci, kterou si dlužník musí zasloužit, přičemž tomu přiměřeně upraví podmínky, za kterých bude možné v budoucnu dosáhnout osvobození od placení pohledávek.

Má-li být v budoucnu oddlužení nadále institutem insolvenčního práva, nikoliv práva sociálního zabezpečení, je nutné, aby došlo k rozšíření procesních práv věřitelů. Primárně by mělo být reflektováno jejich právo na co nejvyšší uspokojení, přičemž v tomto ohledu autor považuje za vhodné stanovit jasnou minimální hranici plnění, které musí věřitelé od dlužníka obdržet, a současně oddlužení musí být řešením úpadku pro věřitele výhodnějším. Inspiraci v tomto směru může zákonodárce hledat v již zmíněném § 168c odst. 5 ZoKR.

Vyvarovat by se zákonodárce měl plošného zkrácení trvání oddlužení u nepodnikatelů. Naopak by měla být zavedena možnost sankčního prodloužení oddlužení (ne pro každé porušení povinnosti dlužníkem je nutné schválené oddlužení rušit a z prodloužení při stejné povinné měsíční částce by profitovali věřitelé dlužníka). Dále by měla být zohledněna povaha

¹⁵⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční).

¹⁵⁹ Tamtéž, zejména čl. 1, 21 a 23.

¹⁶⁰ Ke skutečným uspokojením viz graf č. 2.

¹⁶¹ *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákoník), ve znění pozdějších předpisů.* [online]. Praha: ČAK, 2021. Dostupné z: <https://docplayer.cz/201881961-Stanovisko-k-navrhu-zakona-kterym-se-meni-zakon-c-182-2006-sb-o-upadku-a-zpusobech-jeho-reseni-insolvencni-zakon-ve-zneni-pozdejsich-predpisu.html>; *Novela insolvenčního zákona chce zkrátit dobu oddlužení z 5 let na 3 roky.* [online]. advokatinidenik.cz, 19. 9. 2022 [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <https://advokatinidenik.cz/2022/09/19/novela-insolvencniho-zakona-chce-zkratit-dobu-oddluzeni-z-5-let-na-3-roky/>.

dlužnickových závazků, jejich právní důvod a okolnosti, za kterých dlužník tyto závazky přijal – to by se mohlo projevit kupř. v rozšíření výčtu pohledávek, kterých se osvobození nedotýká. S ohledem na dosud velmi slabé postavení věřitelů v počáteční fázi, tj. etapě před povolením oddlužení, by měl zákonodárce zvážit, zda by určité kvalifikované většině věřitelů nemohlo být umožněno povolení oddlužení zabránit. Na dlužníkovi by bylo své věřitele přesvědčit o tom, že je pro ně oddlužení výhodnější než řešení jeho úpadku konkurzem.

4. Komparace s právní úpravou Slovenské republiky

Oddlužení (oddlženie) je na Slovensku upraveno zákonem č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů (ZoKR), který nabyl účinnosti 1. 1. 2006. V původním znění zákona přitom oddlužení nebylo samostatným řešením úpadku, ba toliko fakultativním, pro dlužníka příznivým následkem, v podobě zbavení se dluhů po zrušení likvidačního konkurzu. Až pozdější provedená novelizace učinila z oddlužení samostatný způsob řešení úpadku, který je zvlášť (stručně) upravený ve čtvrté části ZoKR¹⁶². Přesněji vyjádřeno, jde o dvě samostatná řízení, tzn. o návrhu na vyhlášení konkurzu¹⁶³ a o návrhu na určení splátkového kalendáře, která mají v úvodu části čtvrté ZoKR společná ustanovení.

Oddlužení je na rozdíl od české úpravy přípustné toliko pro fyzické osoby, bez ohledu na závazky z podnikání. Dlužník je jediný subjekt oprávněný k podání obou návrhů, stejně tak mu ZoKR zakládá výlučné oprávnění zvolit formu oddlužení. Pro oba návrhy platí, že je možné je činit opětovně, po uplynutí deseti let od posledního vyhlášení konkurzu nebo určení splátkového kalendáře. Překážku může představovat též proběhnuvší či trvajících insolvenční řízení v ČR¹⁶⁴. Předpokladem je též vedení vykonávacího řízení vůči dlužníkovi, čímž je akcentována subsidiarita oddlužení. Návrh není oprávněn podat dlužník ve výkonu trestu odnětí svobody¹⁶⁵. Povinné je zastoupení Centrem právní pomoci, nebo jím určeným advokátem¹⁶⁶, a to až do ustanovení správce.

¹⁶² ĎURICA, Milan. Osobné bankroty. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2017, č. 4, s. 30–31.; RICHTER, Tomáš. Slovenská rekonštrukcia insolvenčného práva: niekoľko lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu). *Právní rozhledy*. 2005, č. 20, s. 731. Srov. § 166 ZoKR, ve znění zákona č. 389/2015 Z. z. a ve znění zákona č. 377/2016 Z. z.

¹⁶³ S ohledem na terminologii ZoKR lze snadno zaměnit konkurz jako likvidační způsob úpadku a konkurz jako zpeněžení majetkové podstaty v oddlužení. V této kapitole, není-li výslovně zmíněno jinak, autor hovoří o konkurzu podle části čtvrté.

¹⁶⁴ Usnesení Krajského soudu v Bratislavě ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 3 CoKR 57/2019.

¹⁶⁵ § 166 ZoKR.

¹⁶⁶ Centrum právnej pomoci je státní rozpočtová organizace zřízená Ministerstvem spravedlnosti SR na základě zákona č. 327/2005 Z. z., o poskytování právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

Návrh je v obou případech podáván skrze předepsaný elektronický formulář, ke kterému musí být přiloženy zákonem vyžadované přílohy. Oproti české úpravě není v případě vad či neúplnosti návrhu dlužník vyzván k opravě, návrh je bez dalšího odmítnut. Nelze podat návrh na vyhlášení konkursu, probíhá-li řízení o určení splátkového kalendáře a *vice versa*¹⁶⁷.

Zcela odlišný je okamžik, kdy podle ZoKR dochází k osvobození dlužníka („*zbavení dlhov*“). Při splnění zákonných podmínek k tomu dochází obligatorně v rozhodnutí o vyhlášení konkursu či rozhodnutí o určení splátkového kalendáře (tj. bez podmínek, které česká úprava stanovuje pro splnění oddlužení). Dluhy ani zde nicméně nezanikají, jen se stávají v rozsahu zbavení nevymáhatelnými (naturální obligace), k čemuž jsou orgány veřejné moci povinny přihlížet *ex officio*. V celém rozsahu může ale věřitel pohledávku vymáhat po ručiteli, či osobě poskytující zajištění (kupř. po zástavním dlužníkovi)¹⁶⁸.

Uvedená koncepce je podle autora krajně nevhodná, neboť soud zkoumá nepoctivý záměr především na návrh prokurátora nebo podnět věřitele (do šesti let od vyhlášení konkursu či určení splátkového kalendáře), jen omezeně z vlastní iniciativy. V případě, že je takto *ex post* zjištěn nepoctivý záměr, soud oddlužení zruší. Takové rozhodnutí má účinky *erga omnes*, pohledávkám se v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojené obnovuje původní vymáhatelnost a splatnost. Obnovené pohledávky se nepromlčí dříve než deset let od zrušení oddlužení, čímž se stává vůči věřitelům dlužníka neúčinným. Poctivým záměrem zákon rozumí chování dlužníka po podání návrhu, ze kterého lze usuzovat na vynaložení upřímného úsilí v rámci možností a schopností jednotlivého úpadce. Demonstrativním výčtem jsou vymezeny okolnosti svědčící pro závěr o nepoctivém záměru. V těchto případech (§ 166g odst. 2 ZKR) se existence nepoctivého záměru presumuje¹⁶⁹.

Slovenský zákonodárce rozlišuje mezi dlužníky v závislosti na jejich předchozích zkušenostech a osobních poměrech. Ukládá tak soudům přísněji posuzovat poctivý záměr u dlužníka, který měl v minulosti významnější majetek, má zkušenosti s podnikáním, působí či působil jako vedoucí zaměstnanec anebo člen orgánu právnické osoby anebo má jiné obdobné zkušenosti, a naopak mírněji ve vztahu k dlužníkům toliko se základním vzděláním, v důchodovém věku nebo věku tomuto blízkém, s vážnými zdravotními problémy, dočasně

¹⁶⁷ Srov. § 167–168, 170–171b ZoKR.

¹⁶⁸ § 166e ZoKR.

¹⁶⁹ Rozsudek Okresního soudu v Trnavě ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 36 Odi 1/2018. Podle judikatury jsou ale soudy povinny brát v potaz všechny relevantní skutečnosti, vč. chování dlužníka před podáním návrhu a původu jeho dluhů (nález Ústavního soudu SR ze dne 10. 1. 2017, sen. zn. III: ÚS 570/2016).

nebo trvale zbaveným obydlí anebo postiženým jinými životními událostmi, které jim ztížily uplatnění ve společnosti¹⁷⁰.

Přezkum poměrů dlužníka je omezený, správce obligatorně a s odbornou péčí činí šetření ohledně seznamů majetku a závazků, ostatní pak činí jen tehdy, jsou-li „časovo nenáročné a možno ich zabezpečiť s nepatrnými nákladmi“, nebo na podnět a účet věřitele, složí-li ten zálohu na náklady. Za stanovených podmínek má věřitel nárok na náhradu těchto nákladů¹⁷¹. Věřitelé jsou tak hlavním hybatelem kontroly.

4.1 Konkurz

Konkurz probíhá velmi podobně jako české oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. Významný rozdíl oproti české úpravě ale představují účinky konkurzu na bezpodílové spoluvlastnictví dlužníka a jeho manžela (BSM). To vyhlášením konkurzu *ex lege* zaniká, celá masa aktiv v BSM je ale zařazena do konkurzní podstaty, s výjimkou případů, když už bylo BSM vypořádáno, nebo již patří do konkurzní podstaty jiného dlužníka (manžela). Druhému manželovi vzniká pouze pohledávka na vypořádání podle § 149 z. č. 40/1964 Zb., občiansky zákoník, případně nárok na vydání nepostižitelné hodnoty obydlí¹⁷².

Odlišný od českého oddlužení je i osud zajištěného majetku dlužníka, ten tvoří konkurzní podstatu zásadně, jen přihlásí-li se přednostní zajištěný věřitel. Přihlásí-li se jen věřitel s horším pořadím, je součástí konkurzní podstaty, jen lze-li z hodnoty jeho výtěžku uspokojit i věřitele v horším pořadí. Zajištěný věřitel si může i již zahrnutý majetek zpeněžit mimo konkurz, pokud tím ale zmaří již započaté zpeněžení správcem, nahradí vynaložené náklady a paušální odměnu. Výtěžek ze zpeněžení předá správce zajištěným věřitelům, kteří se přihlásili s ohledem na pořadí jejich zajištění, po odečtení odměny a vynaložených nákladů. Zajištěný majetek lze vyjmout z konkurzní podstaty výměnou za poskytnutí náhradní hodnoty oprávněnou osobou¹⁷³.

¹⁷⁰ Uvedené kritizuje ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. s. 1150–1153.; srov. I DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddlženia fyzickej osoby. In.: *Právne rozpravy on screen: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29. 5. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2020, s. 21–30.; srov. usnesení Ústavního soudu SR ze dne 28. 4. 2020, sen. zn. IV. ÚS 149/2020.

¹⁷¹ § 166i ZoKR.

¹⁷² DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Vyhlásenie konkurzu ako spôsob zániku bezpodielového spoluvlastníctva manželov. In.: *Košické dni súkromného práva III.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 170–176.

Ochranu práv věřitelů zajišťuje zástupce věřitelů, povinný hájit kolektivní zájem, bez ohledu na pokyny jednotlivých věřitelů. Pokud schůze věřitelů nerozhodne odlišně, stává se zástupcem přihlášený věřitel s pohledávkou s největším počtem hlasů, který o to projeví zájem ve vztahu ke správci; v případě nezájmu věřitelů lze postupovat v řízení i bez zástupce. Schůzi věřitelů svolává správce, jen považuje-li to za potřebné, nebo požádá-li o to přihlášený věřitel, který zároveň složí zálohu na náklady konání schůze a uhradí správci paušální odměnu. Do působnosti schůze patří jen volba nebo výměna zástupce věřitelů a schválení úhrady nákladů šetření konaných správcem na podnět věřitelů¹⁷⁴.

Zpeněžení aktiv dlužníka probíhá zásadně dražbou (nemovité věci), nebo v tzv. nabídkovém řízení (movité věci a s jistými odlišnostmi pohledávky). V případě zpeněžení obydlí dlužníka správce zřizuje zvláštní bankovní účet, na který poukáže částku ve výši nepostižitelné hodnoty dlužníkovy obydlí, takový účet případně zřídí i pro manžela dlužníka¹⁷⁵. Prostředky na tomto účtu nepodléhají konkurzu ani vykonávacímu řízení v době 36 měsíců od zřízení účtu, během této doby je ale i omezena dispozice dlužníka s prostředky na účtu. Majetek dlužníka může z konkurzní podstaty vykoupit za stanovenou cenu dlužníkův příbuzný v řadě přímé, jeho sourozenec, manžel nebo obec, ve které se nachází případná vykupovaná nemovitost. Těmto osobám náleží i právo retraktu vůči jiným nabyvatelům majetku z konkurzní podstaty, musí ho ale uplatnit do tří měsíců od zpeněžení věci. Zachováno je v konkurzu případné věcné předkupní právo k majetku dlužníka¹⁷⁶.

Z výtěžku zpeněžení se nejprve uspokojují náklady konkurzu v pořadí podle § 167t odst. 1 ZoKR, po odečtení nákladů a případné nepostižitelné hodnoty obydlí správce poměrně uhradí nejprve pohledávky dětí dlužníka na výživné a následně všechny ostatní přihlášené (nezajištěné¹⁷⁷) pohledávky v poměru podle jejich výše. Jestliže správce není schopen zjistit účet či adresu věřitele ani do tří měsíců od sestavení rozvrhu, pak případně tato část výtěžku státu. Věřitelé mohou po správci nárokovat škodu způsobenou neúčelně, nevhodně nebo nedůvodně vynaloženými náklady a škodu způsobenou nezákonnou realizací rozvrhu výtěžku¹⁷⁸.

¹⁷³ ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. s. 1201–1206; DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Právne postavenie zabezpečeného veriteľa v oddlžení fyzickej osoby. In.: *Právne rozpravy on screen II.: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 13. 11. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2021, s. 194–203.

¹⁷⁴ § 167m ZoKR.

¹⁷⁵ Srov. § 27f z. č. 483/2001 Z. z.

¹⁷⁶ § 167o-167s ZoKR.

¹⁷⁷ Zajištění se uspokojují standardně mimo rozvrh.

¹⁷⁸ ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. s. 1221–1225.

Ke zrušení konkurzu dochází tehdy, je-li splněn rozvrh nebo zjištěno, že konkurzní podstata nepokryje náklady. Takové oznámení učiní správce i tehdy, nepřihlásí-li se do 90 dní od vyhlášení konkurzu žádný věřitel nebo jejich postavení jako účastníků řízení zaniklo. Soud konkurz zruší usnesením, jímž zastaví řízení z důvodu nesplnění předpokladů pro vedení konkurzu, přičemž zároveň zruší i oddlužení. V takovém případě nedojde k promlčení přihlášených pohledávek dříve než tři roky po zastavení řízení. Vůči tomuto rozhodnutí náleží dlužníkovi odvolání¹⁷⁹.

4.2 Splátkový kalendář

Dlužník se též může domáhat určení splátkového kalendáře. Pokud návrh splňuje formální a materiální předpoklady, soud nejpozději do 15 dní od jeho doručení poskytne dlužníkovi ochranu před věřiteli a ustanoví správce. Zároveň dlužníkovi uloží složit na účet správce zálohu na odměnu a náklady, neučiní-li tak dlužník ani do sedmi dní od výzvy správce, je to důvod pro ukončení řízení. Jinak soud návrh odmítne nebo řízení zastaví.

Poskytnutá ochrana brání vedení exekucí vedených vůči dlužníkovi ve vztahu k pohledávkám, které lze uspokojit pouze splátkovým kalendářem, nebo pohledávek z uspokojení vyloučených. Po poskytnutí ochrany má dlužník právo písemně požádat dražebníka o odklad dražby svého obydlí navrhnuté zajištěným věřitelem, v takovém případě lze dražbu uskutečnit až po uplynutí šesti měsíců od doručení žádosti. Účinky ochrany zanikají až skončením řízení.

Správce po složení zálohy na své náklady a odměnu přezkoumá poměry dlužníka¹⁸⁰ a sestaví návrh splátkového kalendáře. Návrh musí být splnitelný¹⁸¹, výše splátek nesmí přesáhnout předpokládaný příjem dlužníka po odečtení nezbytných výdajů na bydlení a základní životní potřeby dlužníka a jím vyživovaných osob, též i částky na splnění vyživovací povinnosti dlužníka a plnění na oddlužením nedotčené pohledávky.

Správce v návrhu vyjádří očekávané procentní uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů v příštích pěti letech, přičemž toto uspokojení nesmí být nižší než 30 % (ZoKR obsahuje kvantitativní bariéru, nezná privilegovaná pásma jako IZ). Toto uspokojení musí být též alespoň o 10 % vyšší, než jakého by se věřitelům dostalo v konkurzu, nenamítá-li žádný z věřitelů odlišně, považuje se tato podmínka za splněnou. Slovenský

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 1225–1228.

¹⁸⁰ Demonstrativní výčet kritérií v § 168c odst. 2 ZoKR.

¹⁸¹ Podle judikatury slovenských soudů není možné oddlužení dosáhnout s příliš nízkými příjmy. Naopak je spravedlivé po dlužníkovi požadovat, aby vynaložil přiměřené úsilí k obstarání příjmu, ze kterého budou věřitelé alespoň částečně uspokojováni (usnesení Krajského soudu v Banské Bystrici ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 41 CoKR 25/2014, usnesení Ústavního soudu SR ze dne 7. 9. 2010, sen. zn. I. ÚS 296/2010).

zákonodárce tak – na rozdíl od toho českého – trvá na tom, aby oddlužení bylo výhodné i pro dlužníkovy věřitele.

Oznámení o sestavení splátkového kalendáře správce zveřejní v obchodním rejstříku spolu s očekávanou mírou uspokojení věřitelů. Do tohoto návrhu náleží věřitelům právo nahlédnout a napadnout ho námitkami ve lhůtě 90 dní od zveřejnění oznámení. Společně s námitkami, vlastním komentářem a případným vyjádřením dlužníka návrh po uplynutí lhůty správce předloží soudu, předtím ho může ve prospěch věřitelů upravit. Na základě návrhu soud určí splátkový kalendář, přičemž přihlíží i ke včasným námitkám věřitelů a k jiným známým okolnostem. Jestliže soud zjistí, že poměry dlužníka neumožňují určit splátkový kalendář, pak řízení zastaví, přičemž dlužníka poučí o možnosti podat návrh na vyhlášení konkurzu. Splatnost jednotlivých splátek se liší v závislosti na výši celkového plnění pro nezajištěného věřitele, popř. podle dohody dlužníka s věřitelem po určení splátkového kalendáře¹⁸².

¹⁸² ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. s. 1243–1250.

Závěr

Cílem předkládané práce bylo potvrdit, či vyvrátit následující hypotézu: *Novelizací institutu oddlužení došlo k posílení postavení dlužníka na úkor jeho věřitelů tím, že došlo k razantnímu zmírnění podmínek, za kterých je dlužníkovi umožněno dosáhnout osvobození od placení pohledávek, za současného omezení pravomocí věřitelů v insolvenčním řízení, a to v takové míře, že právo věřitelů na uspokojení jejich pohledávek ustupuje dlouhodobému cíli zákonodárce, který formou institutu oddlužení realizuje svoji sociální politiku.* Z tohoto důvodu se autor zabýval vývojem právní úpravy institutu oddlužení jako celku, jakož i vývojem postavení (práv a povinností) jednotlivých subjektů. Významným změnám bylo věnováno poměrně mnoho prostoru.

Práce popisuje nepochybný trend zlepšování postavení dlužníka, k čemuž došlo zejména rozšířením subjektivní přípustnosti oddlužení, odstraněním vstupní kvantitativní 30% bariéry a postupným zmírňování podmínek pro splnění oddlužení. Stejně tak v práci bylo upozorňováno na absenci korektivních opatření ve prospěch ochrany věřitelů a jejich práv nabytých v dobré víře. Autor je rovněž přesvědčen, že právo věřitelů na co nejvyšší uspokojení je významně omezeno zásahy zákonodárce, jimiž jsou kontinuálně zmírňovány podmínky, které dlužník pro osvobození musí splnit. Oddlužení již připomíná více formu sociální podpory než institut, jehož účelem je racionální řešení úpadku dlužníka. Autor se proto domnívá, že pracovní hypotéza byla správná.

V rámci práce autor dospěl k tomu, že k jednoznačnému určení míry, nakolik se v insolvenčním zákoně promítají sociální vlivy ve společnosti a politická rozhodnutí, by bylo třeba rozsáhlejšího kvantitativního výzkumu. Tato otázka je natolik široká, že by jí mohla být věnována samostatná vědecká práce. Mimoto je pak přijímání rozhodnutí činěno za zavřenými dveřmi, protože i po rozsáhlém průzkumu nebude postaveno najisto, jaké faktory byly pro finální rozhodnutí rozhodující. Některé z možných autor naznačuje v této práci.

Zdrženlivěji se autor v práci vyjadřuje k otázce rozporu dosavadní právní úpravy se zásadou rovnosti účastníků řízení. V práci jsou nastíněna východiska, podle kterých je možné existenci rozporu posuzovat, bylo poukázáno na možnost odlišného subjektivního vnímání některých kritérií (existence veřejného zájmu) a nastíněn potenciální rozpor úpravy se zásadou rovnosti účastníků řízení spočívající v limitaci procesních nástrojů věřitelů v počáteční fázi oddlužení.

Ve třetí kapitole práce autor též nastiňuje možné směry, kterými by se právní úprava mohla ubírat v budoucnu. Nemalou roli bude hrát způsob, jakým se zákonodárce vypořádá se

směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční), přičemž lze očekávat, že v rámci transpozice dojde k dalšímu posílení postavení věřitele. Autor poukázal na to, že vládní návrh zákona, kterým má být tato směrnice do českého právního řádu začleněna, nepočítá se směrnicí navrženými opatřeními, jež by umožnily sankcionovat dlužníka za porušování jeho povinností či zohledňovat povahu jeho závazků.

Pro futuro je nutné věnovat snahu a prostředky zejména zvýšení finanční gramotnosti ve společnosti, tento přetrvávající problém sebelepší právní úprava neodstraní. Toto tvrzení se může jevit jako samozřejmost, o to nepochopitelnější je, že této oblasti zákonodárce nevěnuje dlouhodobě pozornost. Bude-li to nutné, necht' je toto vzdělávání pro dlužníky-recidivisty povinné, popř. necht' jsou zavedena ochranná opatření omezující smluvní autonomii zranitelných osob (kupř. Krhut navrhuje podmínit převzetí určitých závazků u notoricky zadlužených souhlasem soudu)¹⁸³.

¹⁸³ KRHUT, Rostislav. Teoretická východiska oddlužení, s. 109.

Literatura, Zdroje

Literatura

BLAFKOVÁ, Kristýna. *Zkrácené režimy oddlužení (Rigorózní práce)* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. Dostupné z: https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/47411/1/Rigorozni_prace_BlafkovaK_2020%20.pdf

CHVÁTALOVÁ, Iva a kol. *Právo sociálního zabezpečení v České republice a Evropské unii*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 304 s.

DÖRFL, Luboš. Bude se konat další pochod dlužníků na soudy? *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 15-16.

DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Novinky v zahájení řízení o oddlužení a jejich praktické dopady na kvalifikované osoby. *Komorní listy*, 2018, č. 1, s. 10-14.

DVOŘÁKOVÁ, Veronika. Kam až povede lidská benevolence aneb oddlužení jako zbraň dlužníka na věřitele. *advokatnidenik.cz* [online]. 7. května 2020 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2020/05/07/kam-az-povede-lidska-benevolence-aneb-oddluzeni-jako-zbran-dluznika-na-veritele/#_ftn1

DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Nepoctivý zámer dlžníka ako predpoklad zrušenia oddlženia fyzickej osoby. In.: *Právne rozpravy on screen: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 29. 5. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2020, s. 21–30.

DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Právne postavenie zabezpečeného veriteľa v oddlžení fyzickej osoby. In.: *Právne rozpravy on screen II.: zborník z online vedeckej konferencie konanej dňa 13. 11. 2020 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, 2021, s. 194–203.

DZIMKO, Jakub, UŠIAKOVÁ, Lenka. Vyhlásenie konkurzu ako spôsob zániku bezpodielového spoluvlastníctva manželov. In.: *Košické dni súkromného práva III.: Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 170–176.

ĎURICA, Milan. Osobné bankroty. *Bulletin slovenskej advokácie*. 2017, č. 4, s. 30-53.

ĎURICA, Milan. *Zákon o konkurze a reštrukturalizácii – Komentár*. 4. vydání. Bratislava: C. H. Beck, 2021, 1496 s. Dostupné z: [databáze beck-online.sk](https://databaze.beck-online.sk)

GRYGAR, Jiří. Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity. *Advokátní deník* [online]. 2019 [cit. 21. 10. 2022]. Dostupné z <https://advokatnidenik.cz/2019/10/14/chranene-obydli-a-jeho-ustavnepravni-limity>

GRYGAR, Jiří. Problematická ustanovení oddlužovací novely. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 18-19.

HAVEL, Bohumil. Neminuli jsme v insolvenčním právu něco? Neztratili jsme směr? In.: VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008-2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 233-241.

HORÁK, Ondřej, MOLNÁR, Petr. Proměny relevance cti v českém právu 19. a první poloviny 20. století, se zvláštním zohledněním občanského a úpadkového práva. *Acta Iuridica Olomuncensia*, 2013, č. 8, s. 71-80.

HUSSEINI, Faisal a kol. *Listina základních práv a svobod* [online databáze]. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 5. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 1792 s.

KRHUT, Rostislav. Teoretická východiska oddlužení In VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008-2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 99-109.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele se vzory a judikaturou*. 6. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019, 299 s.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. LEX COVID II – TO UŽ TADY BYLO, UŽ TO DOBŘE ZNÁM. *insolvecnizona.cz* [online]. 16. listopadu. 2020 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: <https://www.insolvecnizona.cz/clanky/lex-covid-ii-to-uz-tady-bylo-uz-to-dobre-znam/>

MAŠEK, Jan. Povolení oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5., s. 28-29.

MORAVEC, Tomáš a kol. *Insolvenční zákon*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1840 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz

OŽANA, Jan, ADÁMEK, Jakub. Lex Covid: dočasné i koncepční změny insolvenční. *EPRAVO.CZ Magazine* [online]. 2020, 2 [cit. 10. října 2022]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/_dataPublic/data/E-pravo_mag/2020_E2_web.pdf

RICHTER, Tomáš. Slovenská rekodifikace insolvenčního práva: několik lekcí pro Českou republiku (a jedna sázka na divokou kartu). *Právní rozhledy*. 2005, č. 20, s. 731-741.

ŘEHÁČEK, Oldřich. Oddlužení po revizní novele insolvenčního zákona aneb osobní bankrot pro každého. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 5, s. 34.

ŘEHÁČEK, Oldřich. Splnění oddlužení. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 28-29.

SEDLÁČEK, Dušan, KRÁLÍČEK, Jan. Mimořádné změny insolvenčního zákona aneb Lex Covid justice II jako další pomoc podnikatelům v krizi. *Insolvency Flash*, 2020, č. 11.

SMOLÍK, Petr. *Oddlužení v právním řádu ČR*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 352 s.

SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon* [online databáze]. 1. vydání (4. aktualizace), Praha: C. H. Beck, 2021, aktualizováno k 1. 1. 2023. Dostupné z: databáze beck-online.cz

STRNAD, Zdeněk. Bariéry vstupu do oddlužení po 1. 6. 2019. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 5, s. 17-18.

STRNAD, Zdeněk. Desatero oddlužovací novely. *Komorní listy*. 2019, č. 1, s. 23.

ŠEVČÍK, Daniel. Radosti a strasti insolvenčních správců v ČR In VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008-2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 143-153.

ŠŮSOVÁ, Táňa. Přinesla novela účinná od 1. 1. 2014 pro společné oddlužení manželů něco nového? *Ad Notam*, 2015, č. 1, s. 3-5.

VESELÁ Jarmila. Charakteristiky lidí v oddlužení In VESELÁ, Jana a kol. (eds.). *Insolvence 2008-2020: Data / Názory / Predikce*. Praha: Stálá konference českého práva, 2021, s. 110-126.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ Alena. *Civilní právo procesní – Díl první: řízení nalézací*. 9. vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s.

WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní – Díl druhý: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. vydání. Praha: Leges, 2022, 400 s.

Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 217/2009 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 31/2019 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 230/2019 Sb.

Judikatura

Ústavní soud České republiky:

nález Ústavního soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS 42/08 (N 90/53 SbNU 159; č. 163/2009 Sb.)

nález Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 19/09 (č. 260/2010 Sb.)

usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3271/13

usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2018, sen. zn. IV. ÚS 1693/18

nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2022, sen. zn. Pl. ÚS 104/2020

Ústavní soud Slovenské republiky

usnesení Ústavního soudu SR ze dne 7. 9. 2010, sen. zn. I. ÚS 296/2010

nález Ústavního soudu SR ze dne 10. 1. 2017, sen. zn. III. ÚS 570/2016

usnesení Ústavního soudu SR ze dne 28. 4. 2020, sen. zn. IV. ÚS 149/2020

Nejvyšší soud České republiky

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sen. zn. 29 NSČR 3/2009 (R 79/2009 civ.)

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sen. zn. 29 Cdo 3509/2010 (R 63/2011 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSČR 32/2011 (R 112/2012 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. 29 NSČR 12/2013 (R 77/2013 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. 29 NSČR 45/2010 (R 86/2013 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. 29 NSČR 47/2013 (R 24/2016 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. 29 NSČR 33/2016 (R 39/2017 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. 29 NSČR 62/2016 (R 135/2017 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2017, sen. zn. 29 NSČR 186/2017

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. 29 NSČR 19/2017

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. 25 Cdo 2775/2018 (R 5/2020 civ.)

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. 29 NSČR 71/2018

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sen. zn. 29 NSČR 16/2020

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sen. zn. 29 NSČR 63/2020

Vrchní soudy a Krajské soudy

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 12. 2009, sp. zn. 1 VSPH 669/2009

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 3 VSPH 607/2010

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 2 VSOL 369/2011

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2012, sp. zn. 1 VSPH 445/2012

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 1. 2013, sp. zn. 1 VSOL 854/2012
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. 3 VSPH 902/2015
usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. 6. 2016, sp. zn. 2 VSOL 454/2016
usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 2 VSOL 1201/2016
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. 2 VSPH 2337/2016
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. 2 VSPH 6/2017
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 1. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1708/2019
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2020, sp. zn. 2 VSPH 153/2020
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2020, sp. zn. 4 VSPH 1103/2020
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2021, sp. zn. 4 VSPH 1515/2020
usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 11. 2022, sp. zn. KSHK 33 INS 5840/2021.

Krajské a okresní soudy Slovenské republiky

usnesení Krajského soudu v Banské Bystrici ze dne 26. 11. 2014, sp. zn. 41 CoKR 25/2014
usnesení Krajského soudu v Bratislavě ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 3 CoKR 57/2019
rozsudek Okresního soudu v Trnavě ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 36 Odi 1/2018

Právní předpisy

Evropská legislativa

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční), ve znění pozdějších předpisů.

České právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 458/2008 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 7/2009 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 217/2009 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 167/2012 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 334/2012 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 185/2013 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 294/2013 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 377/2015 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 298/2016 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 64/2017 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 307/2018 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 31/2019 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 191/2020 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona č. 460/2020 Sb.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění zákona 588/2020 Sb.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu

Zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění zákona č. 460/2020 Sb.

Nariadení vlády č. 595/2006 Sb., Nariadení vlády o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postžitelná srážkami bez omezení (nariadení o nezabavitelných částkách), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů.

Nariadení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, ve znění pozdějších předpisů.

Slovenské právní předpisy

Zákon. č. 40/1964 Zb., občiansky zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 483/2001 Z. z., o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění zákona č. 389/2015 Z. z.

Zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnení niektorých zákonov, ve znění zákona č. 377/2016 Z. z.

Zákon č. 327/2005 Z. z., o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núzi, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní dokumenty, webové stránky

Novela insolvenčního zákona chce zkrátit dobu oddlužení z 5 let na 3 roky. [online]. advokatnidenik.cz, 19. 9. 2022 [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2022/09/19/novela-insolvencniho-zakona-chce-zkratit-dobu-oddluzeni-z-5-let-na-3-roky/>

Půjčky, dluhy, a jejich odpouštění – závěrečná zpráva z kvantitativního výzkumu. [online]. Praha: STEM/MARK, 2021. [cit. 22. 11. 2022] Dostupné z:

https://www.asociaceveritelu.cz/wp-content/uploads/2021/03/ČAV_Průzkum_2021_závěrečná-zpráva.pdf

Sněmovní tisk č. 1073/0. [online]. Praha: Vláda, 2020. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=54587>

Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákoník), ve znění pozdějších předpisů. [online]. Praha: ČAK, 2021. Dostupné z: <https://docplayer.cz/201881961-Stanovisko-k-navrhu-zakona-kterym-se-meni-zakon-c-182-2006-sb-o-upadku-a-zpusobech-jeho-reseni-insolvencni-zakon-ve-zneni-pozdejsich-predpisu.html>

MAPA VŠECH INSOLVENCÍ V ČR K 31. 12. 2022 [online]. INSOLCENTRUM, [cit. 28. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/mapa-insolvence-vse/>

PROFIL TYPICKÉHO DLUŽNÍKA V ODDLUŽENÍ [online]. INSOLCENTRUM, [cit. 28. 3. 2023]. Dostupné z: <https://www.insolcentrum.cz/profil-typickeho-dluznika-v-oddluzeni-2015-2018/>

IsirExplorer [online]. isir-explorer.opendatalab.cz [cit. 28. 3. 2023]. Dostupné z: <https://isir-explorer.opendatalab.cz>

Seznam použitých zkratk

IZ = zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

NS = Nejvyšší soud České republiky

OSŘ = zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

OZ = zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Schůze = schůze věřitelů

Směrnice = Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019, o rámcích preventivní restrukturalizace, o oddlužení a zákazech činnosti a opatřeních ke zvýšení účinnosti postupů restrukturalizace, insolvence a oddlužení a o změně směrnice (EU) 2017/1132 (směrnice o restrukturalizaci a insolvenční)

Soud = insolvenční soud

Správce = insolvenční správce (v kapitole č. 5 není „správce“ zkratkou)

ÚS = Ústavní soud

VSOL = Vrchní soud v Olomouci

VSPH = Vrchní soud v Praze

Výbor = věřitelský výbor

ZoKR = zákon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o doplnení niektorých zákonov

Není-li v textu či poznámce pod čarou výslovně uvedeno jinak, je odkazováno na právní předpis v aktuálním znění (tj. právní stav k datu 31. 3. 2023).